

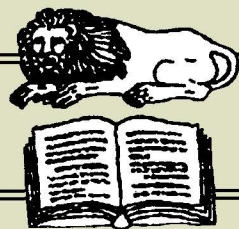

Jeromos füzetek

Hit Éve

---

93. szám

Szentírásvasárnap

Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat

Budapest, 2013

Tartalomjegyzék

A Bécsi Arany Biblia családi körben	címlap
Ajánlás (Ferenc Pápa)	1
Szegénység és gazdagság Lukács evangéliumában (Kocsis Imre)	3
A Krisztusra alapozott hit (Puskás Attila)	16
<i>Élő Ige Bibliaiskola, 83. óra (Vágvölgyi Éva)</i>	23
Egy életút – interjú Fodor György professzorral (2. rész)	40
Lelkipásztori gondolatok (Balás Béla)	44
Társulatunk életéből	48
Ajánlatunk	Borító

J e r o m o s f ü z e t e k
az első magyar szentírástudományi folyóirat
– gyakorlati anyaggal hitoktatók számára –
ISSN 0866-2207

Szerkeszti, kiadja és terjeszti:

Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat

B i b l i a k ö z p o n t

1066 Budapest, Teréz krt. 28. I/6. Fax: 312-24-78

Nyitva: hétfő-csütörtök, 9-17-ig ☎ 332-22-60

Email: jeromos@biblia-tarsulat.hu

Honlap: www.biblia-tarsulat.hu

**A szerkesztőbizottság tagjai: Gelley Anna, Kocsis Imre,
Székely István, Tarjányi Béla,
Thorday Attila, Vágvölgyi Éva**

Felelős szerkesztő: Tarjányi Béla

Nyomda: Royal Press Hungary Kft.

Ferenc pápa beszéde a Pápai Biblikus Bizottság tagjai előtt

2013. április 12., Vatikán, Sala dei Papi

Eminenciás Úr, Tisztelt Testvéreim, a Pápai Biblikus Bizottság Kedves Tagjai! – Öröömre szolgál, hogy fogadhatlak benneteket az évi általános ülés alkalmából. Köszönöm Gerhard Ludwig Müller elnök úr köszöntését, és a tanácskozás témájának rövid összefoglalását, amelylyel munkátok során foglalkoztatok. Ezúttal is azért jöttetek össze, hogy egy nagyon fontos témával foglalkoztatok: a sugalmazással és a Biblia megbízhatóságával. Olyan kérdés ez, amely nem csak az egyes hívek számára fontos, hanem az egész Egyház számára is, mert az Egyház élete és küldetése Isten szavára épül, ami a teológia lelke, egyben egész keresztény létünk forrása.

Mint tudjuk, a Szentírás Isten Szaváról szóló írásos tanúságtétel, kánoni emlék, amely a kinyilatkoztatás tényéről tanúskodik. Isten Szava tehát megelőzi a Bibliát és felülmúlja azt. Ezért van az, hogy a mi hitünk középpontjában nem csak egy könyv áll, hanem az üdvtörténet, mindenekelőtt pedig egy Személy, Jézus Krisztus, Istennek testté lett Szava. Mivel tehát Isten Szavának keretei magába foglalják és túlszárnyalják a Szentírást, ennek megértéséhez szükséges a Szentlélek állandó jelenléte, aki „elvezet a teljes igazságra” (Jn 16,13). El kell mélyednünk a Hagyomány nagy áramába, amely a Szentlélek közreműködésével és a Tanítóhivatal vezetésével felismerte, hogy a kánoni írások Istennek az ő népéhez intézett Szavát tartalmazzák, és soha nem szűnt meg azokon elmélkedni és felfedezni azok kimeríthetetlen gazdagságát. A II. Vatikáni Zsinat a Dei Verbum dogmatikus határozatában kiemelte: „Mindez ugyanis a Szentírás-magyarázatot illetően végső fokon az Egyház ítéletének van alávetve, mert az Egyház Isten igéje megőrzésével és magyarázatával isteni parancsot teljesít, és isteni szolgálatot lát el.” (DV 12)

Az említett zsinati dokumentum azt is leszögezi, hogy a Szentírást és a Hagyományt elszakíthatatlan kötelék fűzi egybe: „A Szent Hagyomány és a Szentírás tehát szorosan összefonódik és átjárja egymást. Mert ugyanabból az isteni forrásból fakad mind a kettő, valamiképpen

egyesül, és azonos cél felé tart. A Szentírás ugyanis Istennek a Szentlélek sugalmazására írásba foglalt szava. A Szent Hagymány pedig Isten szavát, amelyet Krisztus Urunk és a Szentlélek bízott az apostolokra, sértetlenül származtatja át ezek utódaira, hogy azt igehirdetésükkel, az igazság Lelkének fényénél, hűségesen őrizzék, kifejtsék és terjesszék. Ennek következtében nem csak a Szentírásból meríti az Egyház az összes kinyilatkoztatott dolgokra vonatkozó bizonyosságát. Mindkettőt egyforma áhitattal és megbecsüléssel kell tehát elfogadni és tisztelni.” (DV 9)

Ebből következik, hogy a szentírásmagyarázónak arra kell figyelnie, hogy Isten Igéjét, amely a bibliai szövegekben olvasható, úgy értse meg, hogy elhelyezi azt az Egyház hitének keretében. A Szentírás értelmezése nem merülhet ki egyedül a személyes tudományos erőfeszítésben, hanem mindig szembesíteni kell az Egyház élő hagyományával, be kell abba helyezni és igazolni annak segítségével. A szabály döntő fontosságú ahhoz, hogy a szentírásmagyarázat és a Tanítóhivatal helyes és kölcsönös kapcsolatát pontosíthassuk. Az Isten által sugalmazott szövegek a hívek közösségére, Krisztus Egyházára vannak bízva, hogy a hitet táplálják és a szeretet életét irányítsák. Az Írásoknak ezen alapvető természete alapozza meg a bibliai hermeneutika érvényességét és hatékonyságát. Ezért elégtelen minden szubjektív értelmezés, vagy az, ami merő elemzésre épít, és így képtelen megragadni azt az általános értelmet, mely a századok során létrehozta a Hagymányt Isten egész népének körében, amely „nem tévedhet hitében” (Lumen gentium, 12).

Kedves Testvérek, szavaimat azzal szeretném zárni, hogy kifejezem köszönetemet mindannyiatoknak, és bátorítsalak benneteket ebben az értékes munkában. Az Úr Jézus Krisztus, Istennek testté lett Igéje és isteni Mester, aki megnyitotta a tanítványok értelmét, hogy megértsék az Írásokat (vö. Lk 24,45), vezesse és hordozza mindig a ti tevékenységeketet. Szűz Mária, a tanulékonyság és az Isten Igéjének való engedelmesség példája segítsen benneteket abban, hogy a Szentírás kimeríthetetlen gazdagságát a maga egészében befogadjátok, nem csak az értelem vizsgálódása által, hanem imádságos lélekkel és a ti hívő életetek egésze által is, és nem csak most, a Hit évében. Munkátok járuljon hozzá ahhoz, hogy a Szentírás fénye felragyogjon a hívek szívében. Kívánva munkátok eredményes folytatását, hívom rátok a Szentlélek világhosságát, és megadom nektek áldásomat.

Kocsis Imre

Szegénység és gazdagság Lukács evangéliumában

Az evangélisták közül Lukács az, aki a szegénység és gazdagság témájának a legnagyobb figyelmet szenteli. Jól tanúsítja ezt a boldogmondásokat és jajkiáltásokat tartalmazó szakasz (6,20-26), amelyben kiemelt jelentőségű a szegények és a gazdagok szembeállítás. Emellett figyelemre méltóak a vagyon helytelen használatával kapcsolatos példabeszédek (oktalan gazdag: 12,13-21; dúsgazdag és szegény Lázár: 16,19-31), valamint azok az elbeszélések is, amelyekben Jézus konkrét helyzetekből kiindulva nyilatkozik gazdagokkal és szegényekkel kapcsolatban (a gazdag ifjú: 18,18-30; Zakeus: 19,1-10; a szegény özvegy adománya: 21,1-4). Az értekezés során ezeket a szövegeket vizsgálom röviden, arra a kérdésre keresve a választ, hogy Lukács szemléletében milyen értelemben „előnyös” a szegénység, illetve „hátrányos” a gazdagság.¹

A boldogmondások és a jajkiáltások (Lk 6,20-26)

A Máté-féle hegyi beszédhez hasonlóan a Lukács-evangéliumban található síksági beszéd is boldogmondásokkal kezdődik. Ám a boldogságok száma nem nyolc, hanem csupán négy, s velük négy jajkiáltás van szembeállítva. Jézus mind a boldogságokat, mind a jajokat – a hallgatókat közvetlenül megszólítva – többes szám második személyben mondja el.

Az exegéták többnyire úgy vélik, hogy a négy boldogmondás már a Lukács által forrásként használt Q gyűjteményben is szerves egységként volt jelen. A boldogmondások közül az első három szorosan összetartozik: a szükségben levő Jézus-tanítványt szólítja meg. A

---

¹ A téma bővebb kifejtése iránt érdeklődő olvasóknak az alábbi monográfiákat ajánlom: H.- J. DEGENHARDT, *Lukas, Evangelist der Armen. Besitz und Besitzverzicht in den lukanischen Schriften*, Stuttgart 1965; J. H. NEYREY, *The Social-World of Luke-Acts*, Peabody 1991; V. PETRACCA, *Gott oder das Geld. Die Besitzethik des Lukas*, Tübingen 2003; H. G. GRADL, *Zwischen Arm und Reich. Das lukanische Doppelwerk in leserorientierter und textpragmatischer Perspektive*, Würzburg 2005.

negyedik boldogmondás mind a tartalom, mind a megfogalmazás hosszúsága miatt különbözik a többitől. Új helyzetet feltételez: a tanítványok üldözött állapotát. Minden jel arra mutat, hogy a szájhagyomány folyamán a negyedik boldogmondást az első háromtól függetlenül adták tovább, és az csak a hagyomány késői szakaszában kapcsolódott az első háromhoz.²

Az első három boldogmondás szerves összetartozása azt mutatja, hogy az első mondásban említett „szegények” nem mások, mint a második és a harmadik mondásban szereplő „éhezők” és „sírók”. A „szegény” szó tehát az anyagiakban nélkülöző, szükségét szenvedő, hátrányos helyzetű személyekre vonatkozik. Persze fontos hangsúlyozni, hogy a boldogmondásokban Jézus nem felszólít, nem valamilyen általános érvényű parancsot ad, hanem proklamál. A szegények boldogságának végső oka nem a szegénység állapota, hanem a tény, hogy Isten az ő oldalukon áll, különleges figyelemmel kíséri életüket, és kiterjeszti rájuk az üdvösséget hozó királyi uralmát.

Ezen a ponton érdemes a „szegény” szó értelméről, illetve bibliai használatáról is néhány szót ejteni. A „szegény” szónak az eredeti szövegben a πτωχός felel meg, amely a görög nyelvben a legteljesebb szegénységet jelöli. Olyan személyre vonatkozik, akinek semmiféle anyagi bázisa sincs, s ezért mások adományaiból él. A görög kifejezés tehát „koldusszegényt” jelent.³

A Szeptuagintában a πτωχός legtöbbször a héber ִנְיָ megfelelőjeként szerepel. A héber kifejezés alapvetően alárendeltséget, függőséget jelöl. Nemcsak az anyagi javakat nélkülözőkre vonatkozik, hanem az elnyomottakra és jogfosztottakra is. Az anyagi és szociális vonatkozás mellett a kifejezés több helyen vallási tartalommal is bír: az Istennek való alárendeltséget jelöli. A „szegény” tudatában van kiszolgáltatott helyzetének, amelyben Istenbe veti bizalmát, és Istentől várja a segítséget. Az Ószövetség szóhasználatában főleg az ִנְיָ

---

² A Lukács-féle és a Máté-féle boldogmondások bővebb összehasonlításához, valamint a hagyománytörténet bővebb ismertetéséhez vö. J. DUPONT, *Le beatitudini I*, Roma 1976, 299-490. Magyar nyelven rövid összefoglalást nyújt KOCSIS I., *Lukács evangéliuma*, Budapest 2007, 140; UÓ, *A hegyi beszéd*, Budapest 2005³, 37k.

³ Vö. A kifejezés jelentését, illetve a görög iratokban és az Újszövetségben való használatát illetően vö. E. BÄMMEL, art. πτωχός, in ThWNT VI (1959) 885-915; H. MERKLEIN, art. πτωχός, in EWNT III (1983) 466-472.

szóval rokon ܢܦ esetében figyelhetjük meg azt a szemantikai fejlődést, hogy a szociális helyzetből elvonatkoztatva egyre inkább vallási tartalmat (alázatos, kegyes) nyer (vö. Zsolt 25,9; 34,3; 69,33).⁴

Ezt figyelembe véve felmerül a kérdés, vajon a lukácsi boldogmondásokban nincs-e jelen ez a vallási értelem. A kérdésre nyilván igennel válaszolhatunk. Nem feledhetjük, hogy éppen az anyagilag kiszolgáltatottak és szükségben levők érzik át igazán az Istenre való ráutaltságukat, s így természetesen nyitottabbak Istenre, mint azok, akiknek biztos anyagi bázisuk van. Szövegünket illetően különös figyelmet érdemel a boldogmondásokat bevezető mondat: „Ekkor tanítványaira emelte tekintetét, és megszólalt” (6,20a). A szegényekre, éhezőkre és sírókra vonatkozó boldogmondások nem általános érvényű kijelentések, hanem a tanítványoknak szólnak: olyanoknak, akik a földi élet nyomorúságai közepette felismerik Jézusban Isten küldöttjét, hozzá jönnek, őt hallgatják, s tőle várják a vigasztalást és a lelki támaszt.

Jézus ezeknek a szegény tanítványoknak mondja: „tiétek az Isten országa”. Fontos hangsúlyozni, hogy az első boldogmondás második felében az ige jelen időben áll: „van” (ἐστίν). A tanítványok Jézus személyében és működésében konkrétan megtapasztalhatják Isten uralmát, azaz Isten üdvözítő tevékenységét. Ugyanakkor azt sem hallgathatjuk el, hogy a második és a harmadik boldogmondás esetében a boldogságot indokoló mellékmondat igéi jövő idejűek. Ezekben a mondatokban egy radikális változásról van szó: a jelenben („most”) éhezők a jövőben jól fognak lakni, és a jelenben („most”) sírók a jövőben nevetni fognak. Mindez azt mutatja, hogy a Jézus által meghirdetett boldogság végső oka nem más, mint a beteljesedett istenuralom, vagyis az örök üdvösség. Nem kétséges, hogy a második és a harmadik mondásban említett jóllakás és nevetés az örök boldogság szimbólumai. A jövőbeli jóllakás az eszkatológikus lakomán való részvételt jelenti. Erről a lakomáról szólnak a végidőt meghirdető prófétai szövegek (pl. Iz 25,6; 49,10.13; Ez 34,29), és er-

---

⁴ Vö. J. DUPONT, *Beatitudini*, 534-539; R. MARTIN-ACHARD, art. ܢܦ II *elend sein*, in ThHAT II (1976) 341-350; E. S. GERSTENBERGER, art. ܢܦ II, in ThWAT VI (1989) 247-270, főképp 259-269.

ről a lakomáról beszél Jézus is néhány példabeszédében (vö. Lk 12,35-40; 14,15-24; 22,30). A sírással szembenálló nevetés nem a gúnynak vagy a bosszúnak a kifejezése, hanem a megváltás természetsszerű következménye. Ahogyan a babiloni fogságból való szabadulás természetes következménye a felszabadult öröm és nevetés volt (vö. Zsolt 126,1-2: „Amikor az Úr hazavezette Sion foglyait... szánk tele volt nevetéssel, a nyelvünk pedig ujjongással”), ugyanúgy a földi megpróbáltatásoktól való végleges szabadulás is örömet és ujjongást vált ki azokban, akik ennek részesei (vö. Jel 7,16).

A négy boldogságot – mint ellenpólus – négy jajkiáltás követi. A jajkiáltás a prófétai igehirdetés egyik kifejezőmódja (vö. Ám 5,18; 6,1; Iz 1,4; 5,8-24; 10,5-6; 30,1-2; 33,1; Hab 2,5-20). A „jajok” címzettjei a gazdagok, a jóllakottak és a nevetők egyetlen csoportot alkotnak. Ez esetben is egyértelműen szemben áll a jelenlegi állapot (bőség) és annak jövőbeli gyökeres megváltozása (ínség). Nyilván nemcsak az anyagi javak elvesztése van itt kilátásba helyezve, hanem az örök üdvösségből való kizárás. Az üdvözültek és az üdvösségből kizártak ellentéte jól kifejezésre jut az Iz 65,13 fenyegető szavaiban, amelyek hasonló szemléletet tükröznek, mint a vizsgált szöveg: „Meglátjátok, szolgálaim esznek, ti meg éhen maradtok. Meglátjátok, hogy szolgálaim isznak, ti meg szomjazni fogtok. Meglátjátok, szolgálaim örülnek majd, ti meg szégyent vallotok.”

Felmerül a kérdés: miért ez a kemény elmarasztaló hangnem a gazdagokkal szemben? Ha „a szegények” szóhoz nemcsak a gazdasági és szociális állapotot kapcsoltunk, hanem vallásos magatartást is, akkor ezt a „gazdagok” szóra vonatkozólag is megtehetjük. Ám azt is el kell ismernünk, hogy ez a vallásos vonatkozás szövegünkben nyíltan nem jelenik meg. Ezért szükségszerű, hogy a Lukács-evangélium egyéb szövegeire is kiterjedjen figyelmünk.

Szegényekkel és gazdagokkal kapcsolatos példabeszédek

A szegénység és gazdagság témája példabeszédekben is megjelenik. Mindenekelőtt a dúsgazdagról és a szegény Lázárról szóló történetet emelhetjük ki (16,19-31), amely a 16. fejezetet felölölő nagyobb egységhez tartozik. Ebben az egységben éppen az anyagi javak helyes használata a főtéma. Érdekes, hogy az egység elején

(16,1-8) és végén (16,19-31) egyaránt egy-egy példabeszéd olvasható. Közöttük különböző jellegű és hagyományú mondásokat találunk, amelyek részben az első példabeszédet értelmezik (16,9-13), részben a farizeusok kapzsiságát kifogásolják (16,14-15).⁵ Bár a 16,1-8-ban található példabeszédben is a vagyon használatáról van szó, mégsem foglalkozom vele külön, mert a hangsúly nem a szegénységen vagy gazdagságon, hanem a veszélyhelyzetben megmutatkozó okosságon van. A dúsgazdag és a szegény Lázár példabeszédét illetően is csak azokat a mozzanatokot magyarázom, amelyek az értekezés témáját közvetlenül érintik. A példabeszéd eszkatológikus vonatkozásaira külön nem térek ki.⁶

Jézus először a gazdag embert mutatja be, akinek gazdagságát az elegáns öltözetek és a mindennapos ünnepi étkezések jelzik. A bíbort általában királyi öltözékekhez használták (vö. 1Mak 8,14), s a finom vászonruha (mint alsónemű) is luxuscikknek számított. A naponként tartott ünnepi lakomák teljes gondtalanságra utalnak. Ezzel a fényűző életet élő gazdaggal szemben a másik szereplő minden földi örömet nélkülöz: szegény, nincstelen, testén fekélyeket hordozó személy. A koldusok helyén, a ház bejáratánál található. A különböző fizikai fájdalmakhoz hozzájön még az éhség is. Szívesen megelegedett volna azokkal a kenyérdarabokkal, amelyek a lakomázók asztaláról a földre hullottak, de sohasem kapott belőlük.

Érdekes, hogy a szereplők bemutatásakor semmiféle nyílt értékelés nem hangzik el velük kapcsolatban. Az értékelés a halál utáni sors bemutatásával lesz kimondva: a gazdag az „alvilágba”, vagyis a kárhozottak helyére kerül, Lázárt ellenben „Ábrahám kebelére” viszik az angyalok (16,22). Voltaképp az konkretizálódik itt, ami a boldogmondásokban megfogalmazódik: a szegény, éhező és síró

---

⁵ A 16-17. és a 18. versek eltérnek a fejezet alaptémájától, hiszen nem a földi javak használatáról, hanem a törvényről, illetve a válásról van bennük szó.

⁶ A példabeszéd összefüggő magyarázata megtalálható a kommentárookban, valamint a példabeszédekkel kapcsolatos monográfiákban. Pl. J. JÜLICHER, *Die Gleichnisreden Jesu II*, Tübingen 1910 (utánnomás: Darmstadt 1963) 617-641; J. JEREMIAS, *Jézus példázatai*, Budapest 1990, 133-136; B. HEININGER, *Metaphorik. Erzählstruktur und szenisch-dramatische Gestaltung in den Sondergutgleichnissen bei Lukas* (NTA 24), Münster 1991, 177-191; KOZMA Zs., *Jézus Krisztus példázatai*, 2002, 343-356.

személy a jóllakás és az öröm állapotába kerül, a földi életben jóllakott és nevető gazdag ellenben a kínok helyén éhezik és sír.⁷ Ugyanakkor a példabeszéd bevezetésében is felfigyelhetünk olyan mozzanatokra, amelyek a bemutatott szereplők egyfajta értékelését tartalmazzák. Az a tény, hogy a gazdag palotája előtt fekvő koldus folyamatosan éhezik, azt mutatja, hogy a gazdag figyelemre sem méltatja őt. Ez a gazdag csak saját magával, illetve csak a hozzá hasonló gazdag személyekkel törődött, és a legkisebb szociális érzékenység sem volt meg benne. Egyszer sem jutott eszébe, hogy a kapu előtt tartózkodó beteg koldusnak bármiféle segítséget nyújtson.

A másik érdekesség abban áll, hogy Jézus a szegény nevét is közli. Az evangéliumi példabeszédekben ez egyedi eset: Jézus más történetekben sehol sem említi nevet. Ez a tény arra indította a kutatókat, hogy a Lázár névben mélyebb értelmet keressenek. A név arám formája „*Eleazar*”, amelynek jelentése: „Isten segít”. Ez az etimológia arra enged következtetni, hogy Jézus a névvel a szegény lelkiületére kíván utalni. Azt juttatja kifejezésre, hogy a szerencsétlen koldus, akit a gazdag figyelemre sem méltat, egyedül Istennél keres segítséget és vigaszt.⁸ Ha a név ezen értelmezése helytálló, akkor világossá válik, hogy nem pusztán a szegénység – az anyagi javak hiánya – az egyedüli alapja az üdvösségnek, amelyben Lázárnak a halál után része lesz, hanem döntő szerepe van benne az Istenbe vetett bizalomnak is, amellyel a földi élet nélkülözéseit és kínjait elviselte. Így válik nyilvánvalóvá, hogy a halál utáni sors nem pusztán a szociális helyzet radikális megváltozása, hanem következménye annak az Isten iránti elkötelezettségnek, amelyet az embernek a földi élete során kell tanúsítania. Hogy a gazdagból hiányzott ez az elkötelezett-

---

⁷ A történethez az Ókori Kelet irodalmából több párhuzamot is lehet találni, ám ez nem jelent teljes egyezést, és nem zárja ki a jézusi eredetet. Tanításában Jézus minden nehézség nélkül felhasználhatott ismert elemeket. A párhuzamokhoz vö. J. JEREMIAS, *Jézus példázatai*, 133; F. BOVON, *Das Evangelium nach Lukas III* (EKK III/3), Düsseldorf/Zürich 2001, 115-116; W. ECKEY, *Das Lukasevangelium*, Neukirchen-Vluyn 2004, 720.

⁸ Így értelmezi a nevet W. GRUNDMANN, *Das Evangelium nach Lukas* (ThHK NT 3), Berlin 1961 (1984⁶), 327; G. SCHNEIDER, *Das Evangelium nach Lukas II* (ÖTK 3/2), Würzburg 1977, 41; I. H. MARSHALL, *The Gospel of Luke* (NIGTC), Exeter 1978, 635. A névben inkább egyfajta ígéretet lát J. ERNST, *Das Evangelium nach Lukas* (RNT), Leipzig 1983, 321; J. A. FITZMYER, *The Gospel according to Luke II* (AB 28A), New York 1985, 1131; F. BOVON, *Lukas III*, 120.

ség, az voltaképp csak a példabeszéd végén derül ki, amikor a kárhözatra jutott gazdag elismeri: a hozzá hasonló életformát tanúsító testvérei nem hallgatnak Mózesre és a prófétákra, vagyis semmibe veszik Isten hozzájuk szóló üzenetét. Nyilván a gazdag is ugyanezt tette földi élete során.

A témánkat érintő másik példabeszéd az oktan gazdagról szóló példázat. Bár itt kifejezetten csak a gazdagságról van szó, ám a vagyonba vetett bizalom hiábavalósága éppen ebben a szövegben tárul fel a legmarkánsabban. A példabeszéd egyébként azon nagyobb egység része, amely voltaképp a 12. fejezetet foglalja magába. Ebben az egységben olyan beszédek találhatók, amelyek ugyanazon a helyen hangzanak el, és buzdító-figyelmeztető jellegűek.

Fontos hangsúlyozni, hogy jelenlegi helyén a példázat szorosan összefügg egy rövid párbeszéddel, amelyet Jézus olyan valakivel folytat, aki örökösödési kérdésben kéri a segítségét (12,13-14). A szakkönyvekben a példabeszéd és ez a párbeszéd gyakran egyetlen perikópaként jelenik meg. Ám nagyon valószínű, hogy a példázat eredetileg független volt a párbeszédtől, s a kettőt éppen Lukács kapcsolta szorosan össze a 15. vers tartalmának közbeiktatásával.⁹ Nyelvi szempontokon kívül¹⁰ a példabeszéd eredeti önállósága mellett szól a Tamás-evangélium is, amelyben a példázat (63. mondás) és a párbeszéd (72. mondás) egymástól teljesen függetlenek.

A jelenlegi összefüggésben a példabeszéd elmondására Jézust éppen a hozzá intézett kérdés indítja. Ennek lényege: valaki arra kéri Jézust, mondja meg testvéreinek, hogy ossza meg vele az örökséget. Jézus azonban – a korabeli írástudókkal ellentétben – ilyen jellegű jogi kérdésekben nem kíván döntőbíró lenni. Ugyanakkor a kérés háttérében kapzsiságot lát, s a példázattal a hallgatóságot éppen a kapzsiság veszélyére kívánja figyelmeztetni. A párbeszéd és a példabeszéd közötti szoros kapcsolatot a 15. vers teremti meg, amelyben Jézus így int: „Vigyázzatok és óvakodjatok minden kapzsiságtól, mert nem a vagyonban való bővelkedéstől függ az ember élete.”

---

⁹ Vö. A. JÜLICHER, *Gleichnisreden*, 614-615; F. BOVON, *Das Evangelium nach Lukas II* (EKK III/2), Zürich/Düsseldorf 1996, 273-274; W. ECKEY, *Lukasevangelium*, 578.

¹⁰ Vö. J. JEREMIAS, *Die Sprache des Lukasevangeliums*, Göttingen 1980, 215.

A példabeszéd szereplője egy földbirtokos, aki igen kedvező aratás előtt áll. Oly bőséges termésre számíthat, amelyet a már meglévő csűrök nem tudnak befogadni. Ebben a helyzetben olyan megoldást keres, amely által a termést megtarthatja önmagának. Lebontja csűrjeit, s helyettük nagyobbakat épít, amelyekben el tudja majd helyezni a gabonát és minden más terményt. Úgy gondolja, hogy ezzel minden el lesz intézve: élete a megtelt csűrök alapján biztonságban lesz, s gondok nélkül élvezheti azt. Feltűnő, hogy életében sem Istennek, sem az embertársaknak nincs helye. Kizárólag önmagával beszélget, egyedül ő maga akarja biztosítani élete nyugalmát.

A példabeszéd csattanója az, hogy a számításból kirekesztett Isten beleszól a gazdag monológjába, és meghiúsítja terveit (20. v.). Már a megszólítás (ἀφρων „Esztelen”) is mutatja az előzőleg szemléltetett életfelfogás helytelenségét. Egyedül Isten az élet Ura. Oktalan az, aki úgy gondolja, hogy nélküle biztosítani tudja magának a földi életet (vö. Zsolt 14,1). Ugyancsak oktalan az, aki elfeledkezik arról, hogy élete véges. A példabeszédben Isten éppen azt hirdeti meg a gazdag számára, hogy már a most következő éjszakán bekövetkezik az elfelejtett halál. Az önmagát biztonságban érző gazdagnak tudomásul kell vennie, hogy nemsokára Isten ítélőszéke elé kell állnia. Az a kérdés, hogy „Kire marad, amit gyűjtöttél?”, nem örökösödési problémát vet fel, hanem a földbirtokos felfogásának oktalanságát emeli ki még jobban. Az anyagi javak, melyekbe reményét vetette, a halál után semmit sem használnak neki. A példabeszéd ennél fogva úgy tekinthető, mint konkrét szemléltetése annak az alapelvnek, amelyet a Lk 9,25-ben találunk megfogalmazva: „Mert mit használ az embernek, ha megszerzi az egész világot, de önmagát elveszti, vagy kárt szenved?”

Figyelemre méltó, hogy a példabeszédet rövid, buzdító jellegű értelmezés követi (21. v.), amelyet általában úgy tekintenek, mint Lukács redakciós tevékenységének eredményét.¹¹ A mondat ennél fogva különösképpen is kifejezésre juttatja Lukácsnak a földi javakkal kapcsolatos szemléletét: „Így jár az, aki kincseket halmoz fel magá-

---

¹¹ Vö. J. ERNST, *Lukas*, 271; J. A. FITZMYER, *Luke*, 971; F. BOVON, *Lukas II*, 288; W. ECKEY, *Lukasevangelium*, 578.

nak, és nem az Isten előtt gazdag.” Az embernek tehát mindenekelőtt arra kell törekednie, hogy Isten előtt gazdaggá váljon.¹² Hogy ez konkrétan miként valósítható meg, arról a vizsgált szöveg nyíltan nem szól. A Lukács-evangélium egyéb helyein azonban elegendő információt kapunk. Voltaképp már a 12. fejezetben, nem sokkal az oktalan gazdag példabeszéde után, figyelemreméltó buzdítás olvasható: „Adjátok el, amitek van, és adjátok alamizsnául. Készítsetek magatoknak el nem avuló erszényeket, elfogyhatatlan kincset a mennyben, ahol nem fér hozzá tolvaj és nem rágja szét a moly. Mert ahol a kincsetek, ott a szívetek is” (Lk 12,33-34).

Ugyancsak jelentős a Lk 16,9-ben olvasható mondás: „Szereztek magatoknak barátokat a hamis mammonból, hogyha majd elfogy, befogadjanak benneteket az örök hajlékokba.” Ez a mondás, amely a hűtlen intézőről szóló példabeszédet követi, nyilvánvalóan az anyagi javak nagylelkű adományozására, az alamizsnaosztásra biztat.¹³ A „hamis mammon” kifejezés arra utal, hogy az anyagi javakhoz gyakran kapcsolódik igazságtalanság. A vagyon megszerzése és használata sokszor önző, másokat megkárosító módszerekkel történik. Jézus követőjének viszont az a feladata, hogy ne önző céljaira, hanem mások megsegítésére használja a földi javakat. Ezzel szerez magának „barátokat”. A „barátok” vagy a megsegített szegények, akik az ítélet napján közbenjárnak jótévedőikért, vagy pedig maga az Isten, az angyalai kíséretében. A második lehetőséget tartom valószínűnek, mert egyedül Istennek van arra joga és hatalma, hogy valakit az „örök hajlékokba”, azaz az üdvösség országába befogadjon. A baráti fogadtatásra akkor lesz szükség, amikor a mammon „elfogy”, vagyis amikor bekövetkezik a halál, és véglegesen szakítani kell a földi javakkal. Ez a mondás azért is figyelemre méltó, mert benne nem egyszeri cselekményről (a vagyon egyszeri, teljes eladásáról) van szó, hanem egy egész életet meghatározó magatartásról. Az Isten előtt való gazdago-

---

¹² A görög szövegben olvasható εις prepozíció ez esetben kapcsolatot jelöl: Isten előtt, Isten felé irányultan. Vö. M. WOLTER, *Das Lukasevangelium* (HNT 5), Tübingen 2008, 451.

¹³ Nagyon valószínű, hogy a mondás eredetileg független volt a példabeszédttől. Vö. J. JEREMIAS, *Jézus példázatai*, 32-33 F. BOVON, *Lukas III*, 73.

dás tehát egy folyamat, amely állandó figyelmet és elkötelezettséget igényel.

Szegényekkel és gazdagokkal kapcsolatos egyéb megnyilatkozások

Szegényekről és gazdagokról, illetve szegénységről és gazdagságról nemcsak példabeszédekben, illetve azok magyarázataiban van szó, hanem olyan összefüggésekben is, amelyekben Jézus egy egészen konkrét helyzetben nyilatkozik.

Először a szegény özvegy adományáról szóló elbeszélést (21,1-4) említtem, mert ebben ismét nyílt szembeállítást találunk. Az elbeszélésnek van párhuzama Márk evangéliumában (11,41-44), sőt Lukács evangélista éppen Márk szövegét használta forrásul. Azzal, hogy Lukács bevette evangéliumába, nyilvánvalóvá tette, hogy a történet és a vele kapcsolatos jézusi kijelentések fontos üzenetet hordoznak azok felé az olvasók felé, akiket az evangélista közvetlenül szem előtt tartott.

Jézus a jeruzsálemi templomban tartózkodva felfigyel arra, hogy a gazdagok miként dobják be adományaikat a perselybe.¹⁴ Az adakozók között egy szegény özvegyasszonyt is meglát, aki mindössze két leptont (két csekély értékű aprópénzt) adományoz. Az asszony minimális értékű felajánlásához kapcsolódik Jézus ítélete: „Bizony mondom nektek, hogy ez a szegény özvegy többet dobott be, mint bárki más. Mert a többiek feleslegükből adtak adományba, ő azonban mind odaadta, ami szegénységéből telt: egész megélhetését.” (21,4). Egyértelmű a szembeállítás: a gazdagok *valamit* adtak, a szegény özvegy *mindent* odaadott. Felajánlása önzetlenségének és Istenbe vetett bizalmának a jele, s ezért minőségileg múlja felül a gazdagok juttatását. Az idézett mondat végén a görög szövegben a βίος főnév szerepel, amelynek kettős jelentése van: „élet”, illetve „megélhetés”.¹⁵ Ez a kettős értelem a jelen esetben sokatmondó: a sze-

---

¹⁴ A perselyek az asszonyok udvarának bejáratánál voltak elhelyezve. Az adományt a perselybe való elhelyezés előtt a szolgálatot teljesítő papnak kellett bemutatni, s közölni kellett az adományozás célját is.

¹⁵ Vö. VARGA ZS., *Újszövetségi görög-magyar szótár*, Budapest 1992, 147.

gény özvegy azzal, hogy egész megélhetését Istennek adta, életét teljesen Isten kezébe helyezte. Lemondott mindenről, hogy Isten előtt legyen gazdag (vö. 12,21). Ez a szöveg egészen nyilvánvalóvá teszi, hogy a szegénység állapota csak akkor hordoz értéket, ha az Istennél való gazdagodás vágya kíséri, vagyis ha a szegények alapvetően arra törekednek, hogy életüket Isten töltsé be.

Most olyan szövegekre összpontosítunk, amelyekben gazdagok állnak a figyelem középpontjában. Ide tartozik az ún. gazdag ifjú története (Lk 18,18-30), amely mindhárom szinoptikus evangéliumban megtalálható. A lukácsi szövegegység két részre tagolódik. Az első részben (18-23. v.) Jézus és egy előkelő gazdag párbeszédét olvassuk, amely egy sikertelen meghívással zárul: Jézus beszélgetőtársa nem tud elszakadni vagyonától, hogy a Mester osztatlan szívű követője legyen. A második rész (24-30. v.) különböző mondásokat tartalmaz, amelyek a gazdagok üdvözülési lehetőségére, illetve a vagyonról való lemondás jutalmára vonatkoznak. A szövegegység tartalmát ez esetben is Márk evangéliumából (10,17-31) vette át Lukács. A forrás szövegén lényegesebb változtatást nem vitt végbe. Ám mindenképp figyelemre méltó, hogy a lukácsi változatban a gazdag nem távozik el a sikertelen meghívás után (vö. Mk 10,22), s így ő is hallja Jézus szavait a gazdagokról. Bennünket most különösen is ezek a szavak érdekelnek:

„Amikor Jézus látta őt, így szólt: «Milyen nehéz a gazdagoknak bejutni az Isten országába! Könnyebb a tevének átmenni a tű fokán, mint a gazdagnak bejutni az Isten országába.» Erre hallgatói megkérdezték: «Hát akkor ki üdvözülhet?» Ezt felelte: «Ami az embereknek lehetetlen, az Istennek lehetséges.»» (18,24-27).

A tevéről és a tű fokáról szóló mondás meglepő képet tartalmaz. Jézus Palesztina legnagyobb állatát és a legkisebb nyílást állítja egymással szembe, s így jelzi, hogy a gazdagnak nemcsak nehéz, hanem gyakorlatilag lehetetlen Isten országába jutni. A kép éppen a maga radikalitásában kifejező és felrázó. Ezért helytelen minden olyan törekvés, amely a képet racionalizálni, vagy a kijelentés élét enyhíteni kívánja. Egyes görög kéziratok (S^{f³}) a „teve” (κάμηλος) helyett „hajókötelet” (κάμιλος) hoznak. Így a hajókötelet és a tű foka állnak egymással szemben. A kép ez esetben is a lehetetlent fejezi ki, de a szembeállítás ésszerűbbnek tűnik, mint a teve és a tű esetében.

Voltak olyan magyarázók is, akik úgy vélték, hogy a „tű foka” Jeruzsálem egyik szűk városkapujának a neve volt. Ezen a kapun a tevé csak tehermentesen tudott áthaladni. Egy „tű foka” nevű városkapu azonban sem a bibliai, sem pedig a Biblián kívüli iratokban nem szerepel. Az exegéták manapság egységesek az említett enyhítő magyarázatok elvetésében.¹⁶

A hallgatók természetesnek tűnő meglepetése kérdés formájában jut kifejezésre: „Hát akkor ki üdvözülhet?” A kérdés mögött az a gondolat áll, hogy bizonyos fokig mindenki kötődik az anyagi javakhoz. Válaszában Jézus Isten hatalmára hivatkozik: Isten képes a gazdag számára is megteremteni az üdvösség feltételét, vagyis képes őt megszabadítani az anyagi javak varázsától. A kijelentés, amely az előzőhöz képest enyhébbnek látszik, semmiképpen sem közömbösségre kíván ösztönözni, hanem arra mutat rá, hogy a vagyontól való elszakadás Isten hatalmának az eredménye. Ez persze nem mentesíti az embert attól, hogy maga is törekedjék rá.

Hogy Isten hatalma tényleg képes egy-egy gazdag megtérítésére, azt jól mutatja Zakeus története (Lk 19,1-10), amely csak Lukács evangéliumában olvasható. Jézus nagylelkű ajánlatára, hogy vendégként betér Zakeus házába, a fővámos így felel: „Uram, íme, vagyonom felét a szegényeknek adom, és ha valakit valamiben megcsaltam, négyannyit adok vissza neki” (19,8). Mind a két elhatározás messze felülmúlja azt, ami abban a korban szokásos volt. Az írástudók a vagyon egyötödét írták elő első adományként a szegények számára, majd folytonosan ugyanilyen arányú juttatást az évi bevételből. A csalással okozott kár jóvátételéül a visszatérítés mellett 20%-os ráadást kellett adni. Érdemes kiemelni, hogy a szakasz elején Zakeusnak arról a törekvéséről van szó, hogy lássa Jézust, s ezen cél érdekében egy merész tettől sem riad vissza: felmászik egy eperfügefára. Arról, hogy a fővámost mi indítja erre a tetre, a szövegben

---

¹⁶ Vö. J. A. FITZMYER, *Luke*, 1204k. Megjegyzendő, hogy a zsidó irodalomban is található hasonló, hüperbolikus kijelentések, de azokban a tű foka és az elefánt elmentéje szerepel. Az egyik rabbi szerint az álmok az ember reflexeit tükrözik. Így senki sem látott még olyan embert, aki egy tű fokán áthaladó elefántról álmódott volna (bBer 55b). Vö. F. BOVON, *Lukas III*, 236 (39. jegyzet). Egyéb példákhoz vö. H. L. STRACK – P. BILLERBECK, *Kommentar zum Neuen Testament aus Talmud und Midrasch I*, München 1922, 828.

nincs szó. Nem kizárt, hogy nyomasztja a múltja – ám ez csak utólagos feltételezés. Az viszont biztos, hogy Zakeusban megvan a nyitottság Jézus felé. Így is fogalmazhatunk: megvan a nyitottság azon személy felé, akiben Isten szabadító hatalma konkrétan megtapasztalható. A Jézus iránti nyitottság teszi őt képessé arra, hogy Jézus ajánlatára azonnal kedvezően válaszoljon: nemcsak úgy, hogy befogadja őt a házába, hanem úgy is, hogy szabaddá válik a vagyontól.

Igen jelentős Jézusnak a 9. versben olvasható mondása: „Ma üdvösség köszöntött erre a házra, hiszen ő is Ábrahám fia.” A 6. versben fellelhető párhuzam alapján – „Ma a te házában kell megszállnom” – nem kétséges, hogy az üdvösség alapvetően Jézus jelenlétével azonos. A 9. vers mondata válasz mind a néptömeg zúgolódására („Bűnös emberhez tért be” 7. vers), mind pedig Zakeus ígéretére (8. v.). Nyilvánvalóvá válik: Zakeus megtérése nem más, mint teljes megnyílás annak az üdvösségnek, amely Jézus Krisztusban konkrétan jelenvalóvá és tapasztalhatóvá válik. Zakeus megtérése ugyanakkor újabb példa arra, mit is jelent „Isten előtt gazdaggá” válni (vö. 12,21).

Bibliaközpont (Társulatunk székhelye Budapesten)

„Verjetek benne gyökeret” (Kol 2,7)

Puskás Attila

A Krisztusra alapozott hit

**A kolosszei levél alapvető üzenete:
Semmit ne tegyetek Krisztus elébe**

„Mivel tehát elismertétek Krisztus Jézust uratoknak, éljetez benne. Verjetek benne gyökeret, épüljetez rá, és erősödjetez meg a hitben, ahogy tanultátok, s bővelkedjetez a hálaadásban. Vigyázatok, hogy senki félre ne vezessen benneteket bölcselkedéssel és hamis tanítással, ami emberi hagyományokon és világi elemeken alapszik, nem pedig Krisztuson. Mert benne lakik testi formában az istenség egész teljessége, s benne lettetez ennek a teljességnek részei.” (Kol 2,6-9)..

E néhány mondatot úgy tekinthetjük, mint az egész kolosszei levél üzenetének rövid summázatát. A levél szerzője a kolosszei krisztuskövetőket szeretné megerősíteni keresztény azonosságukban. Ha a keresztségi hitvallásban, melyet az Egyháztól kaptak, a Názáreti Jézust elismerték Krisztusnak és Úrnak, s az Egyház keresztségében az ő uralma alá helyezték magukat, akkor eszerint is kell élniük. Meg kell szilárdulniuk a hitvallás igazságában és Krisztusban kell gyökeret eresztetniük és rá kell építeniük az életüket. A Krisztusban meggyökerezés és a rajta történő felépülés képe az Egyházra is burkoltan utal, hiszen az Egyház az Atya szőlőskertje (Mt 21,33-43), ahol növekedni lehet, s az Egyház a szegletkő-Krisztusra alapozott épület, melybe élő kövekként épülnek be a megkeresztelték (Ef 2,20 k.; 1Pét 2,5; 1Kor 3,10-14). A levél olyan keresztényekhez szól, akik névlegesen elismerték ugyan Jézust uruknak, ám Krisztus uraságának igazi jelentőségét, páratlan és egyetemes horderejét nem ismerték fel, s nem él bennük a kellő hála a Krisztushoz tartozás nagy ajándékáért. A hamis tanítás veszélyének kitett krisztuskövetők a levél címzettjei, akik nem egyedül Krisztusba és üdvözítő művébe vetik bizalmukat, hanem más uralmaknak a szolgálatába is szegődnek.

Kolossze a többi korabeli kis-ázsiai városhoz hasonlóan a vallási és kulturális pluralizmus és szinkretizmus színtere, ugyanakkor az itt

élő emberek alapvető és közös életérzése a szorongás, a kozmikus erők fenyegető hatalmának való kiszolgáltatottság. Sokan úgy vélik, hogy életük az égitestek mozgásának, az ezeket irányító szellemi hatalmoknak és a kozmikus elemeknek a befolyása alatt áll. Ebben a közegben a kolosszei keresztények egy része a gnózis és a hellenista misztériumvallások hatása alá került és tévtanokat kezd hirdetni. A krisztusi és üdvözítő hit helyett üdvösségre vezető tudás birtoklásával dicsekszenek, mely a halhatatlan és isteni élet teljességében való részesedést és a kozmikus hatalmak fenyegetésének elhárítását ígéri. A föld, a víz, a levegő és a tűz kozmikus elemeit, valamint az égitestekeket és az ezek mozgását irányító angyali lényeket, mint sorsmeghatározó hatalmokat tisztelik, hogy védelmet nyerjenek általuk a vak és kiszámíthatatlan eseményektől, a kozmosz rendjének felbomlásától és káoszba hullásától. Nézetük szerint az üdvösség, mint az isteni életben való részesedés úgy valósul meg, hogy a lélek a kozmikus elemek során keresztülhaladva felemelkedik, illetve visszatér az isteni teljességbe, ahová szellemi természete alapján eredendően tartozik. A böjtölések, az aszketikus gyakorlatok, az égitestek mozgásához kötött ünnepek megtartása, s különösen a felemelkedés misztériumába beavató rítus elvégzése ezt a célt szolgálja: kimenekít az anyagi kozmosz fenyegető hatalmából az isteni lét tartományába.¹ Ebben a téves látásmódban Krisztus legfeljebb úgy jelenik meg előttük, mint egyike a szellemi hatalmoknak, a keresztség pedig mint a lelki felemelkedés egyik lehetséges eszköze.

A kolosszei levél szerzője határozottan elutasítja ezt a tévtanítást és mindenben nyomatékosan hangsúlyozza Jézus Krisztus abszolút primátusát. A valódi, tökéletes és üdvözítő tudás az evangélium igaz tanítása (1,5), vagyis Krisztus megismerése, akiben a tudomány és bölcsesség minden kincse benne rejlik (2,3). Isten egyetlen nagy, a történelemben kinyilatkoztatott üdvözítő titka Krisztus, aki zsidónak és pogánynak egyaránt szabad utat nyitott az Atyához (1,26; 2,2; 4,3). Az egész teremtett kozmosz egyedüli Ura és célja Jézus Krisztus, az Atya megtestesült és feltámadt Fia (1,14-17). Egyedül Jézus Krisztus a láthatatlan Isten tökéletes képe, azaz kinyilatkoztatása

---

¹ Joachim Gnilka, *Der Kolosserbrief*, in *Herders theologischer Kommentar zum Neuen Testament*, Herder, Freiburg-Basel-Wien 1991, 163-170.

(1,15). Egyedül a kereszten életét és vérét adó Jézus Krisztus az egész emberiség Megváltója, a bűntől szabadító, és a békeség szerzője menny és föld között (1,13; 1,19-22). Egyedül Jézus Krisztus az Egyház feje, aki kegyelmével az ő testét élteti (1,18; 2,17). Egyedül Krisztusban van az üdvösség, az isteni élet teljessége, mert Krisztusban „lakik testi formában az istenség egész teljessége, s benne lettek ennek a teljességnek részesei.” (Kol 2,9). Egyedül a hit és a keresztség részesít ebben a teljességben, s egyedül a Krisztus szerinti új élet tart meg benne (2,11-13).

Az a szellemi-kulturális közeg, amelyben ma élünk, sok mindenben mutat hasonlóságokat a kolosszei keresztények élethelyzetével. Kulturális-vallási-ideológiai pluralitás, eszmerendszerek keveredése, a kiszolgáltatottság általános életerzése, talajvesztés és elgyökértelepedés, ezzel összefüggésben a keresztény identitás és küldetéstudat meggyengülése, a keresztények üdvösségkereső kísérletei és tájékozódásai az asztrológia, az okkultizmus és az önmegváltás különböző vallási útjai felé. Nem kevés megkeresztelt úgy fordít hátat Krisztusnak, igyekszik lecserélni vagy „kiegészíteni” a krisztusi evangéliumot más „evangéliummal”, hogy meg sem ismerte, fel sem fedezte Krisztus személyének és üdvözítő művének titkát. Ebben a helyzetben a keresztény önazonosság megerősödésének, s az ebből fakadó misszióknak az előfeltétele annak újrafelfedezése, hogy Krisztusban „lakik testi formában az istenség egész teljessége”, s benne lettünk ennek a teljességnek a részesei. A krisztusi teljességből részesedni azt jelenti, hogy Krisztusban az egész igazságot, az egész üdvösséget, az egész létezés értelmét kaptuk ajándékba. Krisztus teljességéből, plérómájából, egyenesen fakad az Egyház egész-szerintisége, katolicitása. A katolikus mivolt elsődlegesen azt jelenti: valami egész szerintinek lenni (kat'holú), ami nem szorul kiegészítésre és nem is egészíthető ki, mert hordozza hiánytalanul a teljességet. Ennek a krisztusi egésznek az ajándéka ösztönzi a katolikus Egyházat, hogy misszióba induljon minden kor minden embere és kultúrája felé. Mivel a krisztusi teljesség természete szerint egyetemes igényű, ezért a katolikus Egyház lényege szerint, s benne minden hívő ember keresztsége alapján misszióra hivatott.

2. Krisztus és az Egyház, Krisztus és a megkeresztelt egysége

A teremtéstől elszakíthatatlan a megváltás, a megváltástól elszakíthatatlan az Egyház. Már a himnusz szotériológiai részében, pontosabban annak legelső kijelentésében megjelenik az Egyház és Krisztus egységének a megvallása: „Ő a testnek, az Egyháznak a feje.” (1,18) Bár Krisztus az egész teremtés felett főségi uralmat gyakorol, mégis egyedül az Egyházzal állítja a hitvallás, hogy Krisztus teste. Ez a tétel aztán még háromszor megismétlődik a levélben (2,27; 2,19; 3,15). Az Egyházra alkalmazott „test”-szimbólum már a római és az első korintusi levélben is felbukkan (Róm 12; 1Kor 12). Ott a megkeresztelt egyháztagok egymás közötti kapcsolatát, a szolgálatok és karizmák különbségét és összetartozását, a keresztyének közösségének Krisztus hitében és kegyelmében való egységét fejezte ki a kép. A Kolosszei levél továbbértelmezi a páli jelképet. A test tagjai közötti kapcsolat mellett megjelenik és dominánssá válik a Fő és a tagok, illetve a Fő és a tagok által képzett test közötti kapcsolat. A szimbólum értelme: Krisztustól árad az Egyház tagjai felé az isteni élet, Ő tartja egybe az Egyház tagjait és Ő biztosítja az Egyház növekedését (2,19). A jelkép egyszerre fejezi ki Krisztus és az Egyház, valamint a megkeresztelték egymással való közösségét, melynek forrása a Krisztussal való közösség. A levél szerzője úgy tekint az Egyházra, mint a megváltás legszebb gyümölcsére, és mint arra a közegre, ahol a megváltás folytonosan valósul. Az Egyház folyamatos csodája az, hogy a krisztusi megváltást hittel és a keresztségben elfogadó emberek, az Istennel Krisztus által kiengesztelődött keresztyének kiengesztelődnek egymással. Az Istennel békében élők megbékelnek egymással is. A Krisztus békéjében élők között leomlanak az elkülönülés, az ellentét, az ellenségeskedés falai. Az Istennel kiengesztelődött és megbékélt ember már nem ellensége sem Istennek, sem a másíknak. Barátja és testvére lesz annak, akit korábban ellenségének, ellenfelének és vetélytársának tekintett. A kulturális, etnikai, társadalmi megosztottságot és ellentéteket képező válaszfalak eltűnnek az Egyházban; ott, ahol Krisztus uralkodik, ahol az egész testnek Ő a feje, ahol minden tagban a krisztusi élet áramlik. „Itt már nincs görög vagy zsidó, körülmetélt vagy körülmetéletlen, barbár vagy szittyá, szolga vagy szabad, hanem Krisztus minden minden-

ben” (ta panta kai en pászin Khrisztosz: Kol 3,11). Az Egyház így az Istennel és az egymással való kiengesztelődés hatékony jele és eszköze. A megbékélésnek a keresztségben Krisztus által Istentől kapott nagyszerű ajándéka folyamatos feladat is a keresztyének. Ezért buzdít a levél a folyamatos kiengesztelődésre és a hozzá szükséges erények gyakorlására: „Mint Istennek szent és kedves választottai, öltsetek magatokra az irgalmasságot, a jóságot, a szelídséget és a türelmet. Viseljétek el egymást, és bocsássatok meg egymásnak, ha valakinek panasa van a másik ellen. Ahogy az Úr megbocsátott nektek, ti is bocsássatok meg egymásnak. (...) S Krisztus békéje töltse be szíveteket, hiszen erre vagytok hivatva, egy testben” (Kol 3,12-15).

Krisztusban gyökeret verni és reá épülni keresztyéenként az Egyházban annak a célnak a folyamatos megvalósítását is jelenti, hogy Krisztus legyen mindenben minden. Ha Krisztusban testi formában az istenség egész teljessége lakik, akkor ez nem is lehet másként. A benne lakozó isteni teljesség, melynek részesei lettünk, a teljességet kívánja tőlünk is. Nem lehet elég csak keveset vagy sokat visszaajándékoznunk, mindent oda kell adnunk neki. A szeretett Fiú megtestesülése, emberi élete, áldott szenvedése és halála által felmérte és bejárta az emberi létezés teljes szélességét és hosszúságát, alászállt a mélypontjára s még annál is mélyebbre, az egyedül a Fiúnak lehetséges teljes elhagyatottság tapasztalatáig. S éppen így, mindenben hasonlónak válván hozzánk, belülről váltja meg, tölti meg új, isteni tartalommal, és lényegíti át az emberi életet, szenvedést és halált. Így a megváltó Krisztusnak köze van életünk minden területéhez, szögletéhez, dimenziójához. Ezért keresztyéenként létezni annak folyamatos valóra váltását jelenti, hogy minden Krisztus szerinti legyen az életünkben. „Akár mondtok, akár tesztek valamit, tegyetek mindent Urunk Jézus nevében...” (Kol 3,17). Ez a krisztusi teljesség-igény átalakít mindent a krisztuskövető életében.

3.A krisztusi élet és küldetés

A mindent átformáló krisztushit beszédes példája a levél végén az, ahogyan a szerző felhív az állapotbeli köteleességek teljesítésére.

Az emberi kapcsolatrendszer három területén jelenik meg a krisztusi újdonság: a házasság, a szülő és gyermek kapcsolata, az úr és a szolgálga viszonya. Ha nem is feltétlenül az ellenségeskedés, de az ellentét, a megosztottság, illetve az egyoldalú kiszolgáltatottság jellemezte a régi ember ezen kapcsolatrendszerét. Eszerint az asszonynak van kötelessége a férjével szemben, a gyermeknek a szüleivel szemben, a szolgának a gazdájával (munkaadójával) szemben. Mivel a keresztességben ledőltek a megosztottság és ellentét válaszfalai, minden megkeresztelt a krisztusi méltóság hordozója, ezért a kötelezettségek is kölcsönösek. A levél felsorolja a férjnek a feleséggel, az apának a gyermekével, a gazdának a szolgájával szembeni kötelességeit is, pontosabban a keresztény lelkületnek azokat a jellemzőit, melyek egyedül méltóak a krisztuskövető férjhez, szülőhöz és gazdához (munkaadóhoz).

Ha Krisztusnak mindenhez köze van, ami az emberi létezéshez tartozik, akkor minden megújítandó Krisztusban: a kultúra, a munka, a családi élet, a gazdaság, a közélet, az evilági rend minden területe. A Krisztusban megváltott, újjáteremtett és megszentelt keresztény feladata mindannak megújítása és megszentelése, amivel csak kapcsolatba kerül. A II. Vatikáni Zsinat szerint ez különösen is küldetése a világi krisztushívőknek. Foglalkozásuk, munkakörük, családi életük és a társadalomban elfoglalt helyük körülményei között hívja őket Isten, hogy mintegy belülről szenteljék meg a világot; sajátos feladatuk, hogy az evilági dolgokat úgy értelmezzék, kezeljék és szükség esetén oly módon újítsák meg, hogy azok Krisztus szerint fejlődjenek (LG 31,2; AA 2,2). A „verjetek Krisztusban gyökeret és épüljetekek reá” (Kol 2,7) felszólítása így kiegészül azzal a másik felhívással, mely az előbbiből természetszerűleg fakad: „Gyökereztesetek meg mindent Krisztusban és építsetek reá mindent”.

Zárásképpen álljon itt a II. Vatikáni Zsinatnak a világi krisztushívők apostolkodásáról szóló határozatának középponti gondolata:

„Krisztus megváltói műve közvetlenül az emberek üdvösségére irányul, de magában foglalja az egész evilági rend megújítását is. Következőleg az Egyháznak nemcsak az a küldetése, hogy megvigye az embereknek Krisztus üzenetét és kegyelmét, hanem az is, hogy az evangélium lelkületével áthassa és tökéletesítse a mulandó dolgok

rendjét. A világiak tehát, amikor az Egyház e küldetését teljesítik, az Egyházban és a világban, a lelki és a mulandó dolgok rendjében apostolkodnak. Jóllehet e két rend különbözik egymástól, Isten egyetlen tervében nagyon erősen összetartoznak azáltal, hogy Isten Krisztusban az egész világot újjá akarja teremteni, ami itt a Földön kezdődik el, és az utolsó napon teljesedik be.”²

Hogy milyen konkrét alakot ölt a krisztushívők apostolkodása a világban, az a világ hozzájuk való viszonyulásán is múlik. Egy vésszes feledékenységre süllyedő világban az alapigazságok és erkölcsi értékek átmentőiként tevékenykednek; egy ellenséges érzületű és támadó szellemben fellépő világban a végső igazságok és alapvető értékek védelmezői lesznek; egy hanyatló és széteső társadalmi-kulturális környezetben elsődleges feladatuk egy evangéliumi szellemű kontraszt-társadalom megjelenítése az egyházban, mely a gyógyulás, az erő és a remény forrása lehet mindenki számára; egy jóakarató és a maradandó emberi értékek mellett elkötelezett társadalmi-kulturális közegben a cselekvő együttműködés és kezdeményezés apostolai lehetnek.

Jézus kimentí Pétert a vízből (Bécsi Arany Biblia)

← *Apostolicam actuositatem*, 5.

É l ő I g e

BIBLIAISKOLA

Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat

Vágvölgyi Éva

Ámosz könyve

A.) Alapgondolat

Ámosz a legrégebbi ún. „író próféta”. Az ő eredeti üzenete legalább részben rendelkezésünkre áll, szemben a kezdeti prófétákkal és próféta asszonyokkal, mint Mirjam, Hulda, Nátán, Mikeás Jemla fia, Illés, Elizeus, akiknek szavait kizárólag a történelmi hagyomány elbeszéléseiből ismerjük.

Ezzel szemben Ámossal megkezdődik egy új hagyományforma, a *prófétai szavak gyűjteményének* irodalmi műfaja. Leginkább ritmikus formájú vers egyes mondásokból, amelyek magukba foglalnak híradást, bírálatot, látomást én-formában, elszámoltatást, vádat és helyzetelemzést, fájdalmas felkiáltást, retorikai és didaktikus kérdéseket. A mondásokat az eredeti helyzettől függetlenné válva gyűjtötték össze, rendszer és átvezetés nélkül fűzték egymáshoz, és a tanítványok és későbbi bedolgozók általi kijelentésekkel, kiegészítésekkel és toldásokkal bővítették ki.

Ámosz könyvében viszonylag könnyen meg lehet különböztetni:

- a.) Ámosz szövegét
- b.) a tanítványok és más kortársak szövegét
- c.) a későbbi szöveget Izrael hanyatlásának korszakából

Hogy Ámosz üzenete túlélte Izrael hanyatlásának időszakát, jórészt a déli királyság, Júda teológusainak köszönhető, akik ezeket a prófétai szövegeket nem csak megőrizték, hanem átértelmezték és aktualizálták, mint például az Ám 2,4.

Az író prófétákra való áttérés a címzettekben is változást hoz: Nem csak egyes személyeket szólít meg, mint például a királyt, hanem az egész népet, és annak különböző csoportjait. A vád nem az egyes bűnöket veszi célba, hanem az egész társadalom szociális beállítottságát. Így a prófétai szöveg általános értelmet kap, tágabbat, és már nem csak az aktuális helyzetre vonatkozik.

B.) Bibliaszöveg

ÁMOSZ JÖVENDŐLÉSE

* A normálbetűs szöveg valószínűleg magára Ámoszra megy vissza, amelyet vagy ő maga írt, vagy diktálta, a dőlt betűs szöveg a tanítványok vagy kortársak kiegészítése.

1 ¹ A tekoai pásztorok közül való Ámosz szavai, melyeket Izrael felől láttott, két évvel a földrengés előtt.

3 Ezt mondja az Úr:

»Damaszkusznak három, sőt négy gonosztette miatt nem fordítok el róla semmit sem:

mert vasszekerekkel csépeltek végig Gileádot.

4 Tüzet bocsátok Azaél házára,
és megemésztí Ben-Hadad palotáit;

5 összetöröm Damaszkusz zárát,
és szétszórom a lakosságot a Bálvány-völgyről,
és a jogar birtokosát a Gyönyörök házából,
és Kírbe hurcolják Szíria népét« – mondja az Úr.

6 Ezt mondja az Úr:

»Gázának három, sőt négy gonosztette miatt nem fordítok el róla semmit sem:

mert egész fogolyseregeket hurcoltak el,
hogy kiszolgáltassák őket Edomnak.

7 Tüzet bocsátok Gáza falára,
hogy eméssze meg várait;

8 szétszórom Asdód lakosságát,
és a jogar birtokosát Askalonból,
majd kezemet Akkaron ellen fordítom,
és elvesznek a filiszteusok maradványai«, – mondja az Úr Isten.

13 Ezt mondja az Úr:

»Ammon fiainak három, sőt négy gonosztette miatt

nem fordítok el róla semmit sem:
mert felhasította Gileádnak áldott állapotban levő asszonyait,
hogy kiterjessze határait.

14 Tüzet gyújtok Rabba falán, hogy eméssze meg várait,
amikor majd jajgatás lesz a háború napján,
és fergeteg a vihar napján.

15 És fogságba jut királyuk,
ő maga és vele fejedelmei« – mondja az Úr.

2 ¹ Ezt mondja az Úr:

»Moábnak három, sőt négy gonosztette miatt
nem fordítok el róla semmit sem:
mert mésszé égette Edom királyának csontjait.

2 Tüzet bocsátok Moábra,
hogy eméssze meg Káriót várait;
és Moáb meghal harci zajban,
harci lárma és trombita harsogása közben.

3 És elpusztítom közepéből a bírót,
és vele együtt minden fejedelmét megölöm« – mondja az Úr.

6 Ezt mondja az Úr:

»Izraelnek három, sőt négy gonosztette miatt
nem fordítok el róla semmit sem:
mert pénzért eladják az igazat,
és egy pár saru miatt a szegényt.

7 Akik a föld porába sújtják a szegények fejét,
és az alacsonysorsúak útját elfordítják.
Fiú és apa egy leányhoz járnak,
hogy meggyalázzák szent nevemet.

8 Zálogba vett ruhákon fekszenek minden oltár mellett,
és elítéltek borát isszák Istenük házában.

9 Holott én irtottam ki színük előtt az amoritákat,
akik oly magasak voltak, mint amilyen magasak a cédrusok,
és olyan erősek, mint a tölgyek;
és én mégis összetörtem fönn a gyümölcsüket,
lenn a gyökerüket.

13 Íme, én rátok nehezedelem,
ahogy a kévével rakott szekér a földre nehezedik;

14 és nem lesz menedéke a gyors futónak,
s az erős nem ér el erejével semmit sem,
s a vitéz sem menti meg életét.

15 Az íjas nem áll helyt,
s a gyorslábú nem menekül meg,
s a lovas nem menti meg életét.

16 És a hősök között a legbátrabb szívű is
meztelenül fog megfutamodni azon a napon« – mondja az Úr.

3 1 Halljátok e szót, amit az Úr ellenetek kimondott, Izrael fiai, minden
nemzetség ellen, amelyet Egyiptom földjéről kivezettem:

2 »Egyedül csak titeket vettelek figyelembe
a föld összes nemzetsége közül;
éppen ezért meg is torlom rajtatok
minden gonoszságotokat!

3 Vajon járnak-e együtt ketten,
ha meg nem egyeznek?

4 Vajon ordít-e az oroslán az erdőben,
ha nincs előtte préda?

Vajon hallatja-e hangját búvóhelyéről az oroslánkölyök,
ha semmit sem fogott?

5 Vajon beleesik-e a madár a törbe a földön,
hogya nincsen csapda?

Vajon felszedik-e a csapdát a földről,
ha semmit sem fogott?

6 Vajon, ha megszólal a harsona a városban,
nem remeg-e meg a nép?

Jön-e a városra veszedelem,
melyet nem az Úr vitt véghez?

8 Ordít az oroslán: ki ne remegne?
Szól az Úr Isten: ki ne prófétálna?

9 Hirdessétek Asszíria váraiban
és Egyiptom földjének váraiban,
és mondjátok:

`Gyűljetek egybe Szamaria hegyein',
lássátok benne a sok őrjöngést,
és belsejében az elnyomottakat!

10 Nem tudnak ők igazságot cselekedni
– mondja az Úr –,

gonoszágból és rablásból gyűjtenek kincseket váraikban.«

11 Azért így szól az Úr Isten:

»Ellenség veszi körül az országot;
elveszik tőled erődöt,

és kirabolják váraidat.«

12 Ezt mondja az Úr:

»Mint ahogy a pásztor csak két lábszárcsontot vagy egy fülhegyet ment meg az oroslán szájából, úgy menekülnek meg Izrael fiai, akik Szamariában az ágy szegletén és Damaszkusz kerevetén ülnek.

13 Halljátok ezt, és tegyetek tanúságot erről Jákob házában – így szól az Úr, a Seregek Istene –:

14 Bizony, azon a napon, amelyen megtorlom Izrael törvényszegéseit, megtorlom azokat rajta és a bételi oltárokon: letörnek az oltár szarvai, s a földre hullanak.

15 És lerombolom a téli házat a nyári házzal együtt, és elpusztulnak az elefántcsontházak, és nagyszámú ház elvész«
– mondja az Úr. –

4 1 Halljátok e szót, Básán tehenei,

akik Szamaria hegyén laktok, akik elnyomjátok a szűkölködőket és meggyötritek a szegényeket, akik így szóltok uraitokhoz: `Hozzatok, hadd igyunk!'«

2 Megesküdött szentségére az Úr Isten:

»Bizony, íme, olyan napok jönnek rátok, hogy szigonyokkal vonszolnak titeket, maradékaitokat pedig halászhorgokkal;

3 és kiszöktök a réseken egymás után, és az Armon felé hajtanak titeket
– mondja az Úr. –

4 Gyertek csak Bételbe, tegyetek rosszat, Gilgálba, és szaporítsátok a törvényszegést; mutassátok be reggel áldozataitokat, a harmadik napon tizedeiteket!

5 Égessetek el hálaáldozatot a kovászos tésztából, ígérjétek önkéntes áldozatokat; azután hírszteljétek – hiszen ezt szeretitek ti, Izrael fiai! – mondja az Úr Isten. –

5 ¹ Halljátok e szót, mellyel gyászdalt zengek fölöttetek,

Izrael háza!

Elesett és nem kel fel többé

2 Izrael szűz leánya;

leverve fekszik földjén, és nincs senki sem,
aki talpra állítaná.

3 Mert így szól az Úr Isten:

»A városban, amelyből ezren vonultak ki,
százan maradnak meg;

és amelyből százan vonultak ki,
tízen maradnak meg Izrael házának.«

4 Bizony így szól az Úr Izrael házához:

»Engem keressetek, és akkor éltek!

5 És ne keressétek Bételt, Gilgálba se menjetek,
Beersebába se járjatok, mert Gilgál fogságba kerül,
és Bétel semmivé lesz.«

7 Örömmé változtatjátok a jogot,
és az igazságot a földre terítitek!

10 Gyűlölik ök azt, aki igazságot szolgáltat a kapuban,
és utálják azt, aki igazságot beszél.

11 Ezért, mivel kifosztottátok a szegényt
és gabonaadót szedtetek tőle:

építsetek bár kockakövekből házakat,
nem laktok bennük!

Ültessetek bár termékeny szőlőket,
nem isszátok borukat!

12 Bizony, tudom én, hogy sok a gonoszságtok,
és nagyok a ti bűneitek;

ellenségei vagytok az igaznak,
megvesztegetést fogadtok el,

és elnyomjátok a kapuban a szegényeket.

13 *Ezért okos ember hallgat ebben az időben,
mert gonosz idő ez!*

14 *A jót keressétek, ne a rosszat, és akkor éltek;
és veletek lesz az Úr, a Seregek Istene,
úgy, amint mondtátok.*

15 *Gyűlöljétek a rosszat, szeressétek a jót,
állítsátok helyre az igazságot a kapuban;
talán megkönyörül az Úr, a Seregek Istene József maradványain.«*

16 Ezért így szól az Úr, a Seregek Istene, az Úr:

»Minden téren sírás lesz,
és minden utcán így szólnak: `Jaj, jaj!'
és gyászra hívják a szántóvetőt,
és siralomra azokat, akik siránkozni tudnak.

17 És siralom lesz minden szőlőben,
ha én átvonulok rajtad!«

– mondja az Úr.

18 Jaj azoknak, akik óhajtják az Úr napját!

Mire lesz nektek az Úr napja?

Sötétség az, nem világosság,

19 olyan, mint amikor az ember az oroszlán színe elől menekül,
és medve jön vele szembe;

vagy mint amikor bemegy a házba

és kezével a falnak támaszkodik,

és megharapja a kígyó.

20 Nemde sötétség az Úr napja, nem pedig világosság,
és homály, amelyben nincsen fényesség.

21 Gyűlölöm és elvetem ünnepeiteket,
ünnepségeitek nem tetszenek nekem.

22 Ha egészen eléggő áldozatokat mutattok be nekem:
ajándékaitokat el nem fogadom;

kövér békeáldozataitokra nem tekintek.

23 Vidd el előlem énekeid zaját,
hárfád zenéjét meg nem hallgatom.

24 Törjön elő inkább a jog, úgy, mint a víz,
és az igazság, mint a sebes patak.

27 mert Damaszkuszon túlra száműzlek titeket!«
– mondja az Úr,

a Seregek Istene az ő neve.

6¹ Jaj nektek, gondtalanul élőknek, a Sionon,
és nektek, elbizakodottak, Szamaria hegyén,
ti előkelők, a nép főemberei,
akikhez folyamodik Izrael háza!

*2 Menjetek el csak Kalnéba és nézzetek körül,
menjetek onnan Nagy-Emátba,
menjetek le a filiszteus Getbe,
különbek vagytok-e ezeknél az országoknál?
Vajon szélesebbek-e határaik a ti határaitoknál?*

3 Ti távolnak gondoljátok a veszedelem napját,
és az erőszak uralmát közelebb hoztátok!

4 Elefántcsontágakban lustálkodnak,
és kereveteken henyélnek;
lakmároznak a nyáj bárányaiból,
és a csorda borjúból.

5 Danolásznak hárfaszó mellett –

azt hiszik, hogy olyan hangszereik vannak, mint Dávidnak –,

6 serlegekből isszák a bort,
a legfinomabb kenettel kenik meg magukat,
és semmit sem törődnek József romlásával.

7 Nos, ezért majd ők mennek a száműzöttek élén a száműzetésbe,
és véget ér a henyélők tobzódása.

8 Megecsüdünt az Úr Isten saját magára:

»Ezt mondja az Úr, a Seregek Istene:

Utálok Jákob kevélységét, gyűlölöm várait,
és kiszolgáltatom a várost lakóival együtt.«

9 Ha tíz ember marad is egy házban,

az is meghal! **10** És amikor felemeli és elégeti őt rokona,
hogy kivigye csontjait a házból,

így szól majd ahhoz, aki a ház belsejében van:

»Van-e még valaki nálad?«
Az úgy felel: »Nincs!« – akkor ő azt mondja
neki: »Hallgass!« –, s nem lesz, aki megemlékezzen az Úr nevééről.

11 Mert íme, az Úr parancsot ad,

és romba dönti a nagy házakat,
és darabokra zúzza a kis házakat.

12 Vajon vágthatnak-e a lovak a kősziklákon,
vagy lehet-e ott szántani ökrökkel?

Bizony! Ti keserűséggé változtattátok a jogot,
és örömmé az igazság gyümölcsét.

13 Örültök Lodabárnak, azt mondjátok: »Vajon nem a saját erőnkől sze-
reztük-e meg magunknak Karnaimot?« **14** »Bizony, íme, én népet tá-
masztok ellenetek, Izrael háza – mondja az Úr, a Seregek Istene –, és az
összetör titeket Emát határától az Araba völgyéig.«

7 1 A következő dolgot mutatta nekem az Úr Isten: Íme, sáskákat alkotott,
amikor a mező sarjadni kezdett; a királyi kaszálás után lett ez a sarjű.

2 Mikor ezek megették a föld egész fűvét, így szóltam: »Úr Isten, irgalmazz,
kérek! Hogyan állhat fenn Jákob, hiszen kicsiny ő?« **3** Megkönyörült erre az
Úr: »Nem fog megtörténni!« – mondja az Úr. **4** A következő dolgot mutatta
nekem az Úr Isten: Íme, tüzet hívott elő az Úr Isten az ítéletre, és az eléget-

te a nagy mélységet és megemésztette a mezőt is. ⁵ Ekkor így szóltam: »Úr Isten, hagyd abba, kérlek! Hogyan állhat fenn Jákob, hiszen kicsiny ő?«
⁶ Megkönyörült erre az Úr: »Ez sem fog megtörténni!« – mondja az Úr Isten.

⁷ A következő dolgot mutatta nekem az Úr: Íme, egy ember állt a betapasztott falon, és kezében mérőón volt. ⁸ És mondta nekem az Úr: »Mit látsz, Ámosz?« És így szóltam: »Mérőönt.« Erre mondta az Úr: »Íme, lemérem népemet, Izraelt mérőónnal, és többé nem bocsátok meg neki.

⁹ És lerombolják Izsák magaslatait, és Izrael szentélyeit elpusztítják, és karddal támadok Jeroboám háza ellen!«

¹⁰ És Amaszja, Bétel papja, ezt az üzenetet küldte Jeroboámhoz, Izrael királyához: »Összeesküvést szít ellened Ámosz Izrael házában; az ország nem viselheti el mindenféle beszédjét! ¹¹ Azt mondja ugyanis Ámosz: 'Kard által fog meghalni Jeroboám, és Izraelt fogságba hurcolják országából!'«
¹² Ámoszhoz pedig így szólt Amaszja: »Eredj innen, próféta! Fuss Júda földjére, ott edd kenyeredet, és ott profétálj! ¹³ De Bételben ne profétálj többé, mert ez királyi szentély és a királyság temploma!«
¹⁴ Felelt erre Ámosz és mondta Amaszjának: »Nem vagyok én próféta, sem próféta fia; pásztor vagyok én, és vadfügét szurkálgatok. ¹⁵ De az Úr meghívott engem, amikor a nyáját tereltem, és mondta nekem az Úr: 'Menj, profétálj népemnek, Izraelnek!' ¹⁶ Most pedig halljad az Úr szavát: Te így szólsz: 'Ne profétálj Izrael ellen, és ne fakadj ki Izsák háza ellen!' ¹⁷ Ezért így szól az Úr: 'Feleséged a város paráznája lesz, fiaid és leányaid kard által hullanak el, földedet kötéllel felmérik, és te tisztátalan földön halsz meg, és Izraelt országából fogságba hurcolják!'«

8 ¹ A következő dolgot mutatta nekem az Úr Isten:

Íme, egy érett gyümölcsrel telt kosár.

² És mondta: »Mit látsz, Ámosz?«

és mondtam: »Érett gyümölcsrel telt kosarat.«

És mondta nekem az Úr:

»Eljött a vég népemre, Izraelre;

nem leszek többé elnéző vele szemben!

³ *Ama napon jajveszékelnék majd*

a palota énekesei

– mondja az Úr Isten –,

sok holttest lesz szerteszórva mindenütt: csönd.

⁴ *Halljátok meg ezt ti, akik tiporjátok a szegényt,*

és szorongatjátok a föld szűkölködőit,

⁵ *akik így szóltok: 'Mikor múlik el az újhoid,*

hogyan eladhassuk az árut,

és a szombat, hogy feltárhassuk a gabonát,

megkisebbitthessük az éfát,

megnagyobbíthassuk a siklust,
és csalárdul meghamisíthassuk a mérleget,
6 hogy pénzért megszerezhessük magunknak a szűkölködőket,
és egy pár saruért a szegényeket,
és eladhassuk a gabona hulladékát?'«

7 Megecsüdült az Úr Jákob büszkeségére:
»Sohasem felejttem el semmi cselekedetüket!

8 Nem kell-e emiatt megrendülnie a földnek,
és gyászolnia minden lakójának?
Emelkedik, mint hatalmas folyó,
árad és apad, mint Egyiptom folyója.

9 És azon a napon

– mondja az Úr Isten –,
délben nyugszik majd le a nap,
és fényes nappal sötétséget borítok a földre.

10 Gyászra fordítom ünnepeiteket,
és siralomra minden dalotokat;
szőrruhát hozok mindnyájatok derekára,
és kopaszságot mindnyájatok fejére;
olyanná teszem az országot,
mintha az egyszülöttet gyászolná,
végnapjuk a keservek napja lesz.

11 Íme, jönnek napok

– mondja az Úr –,
és éhséget bocsátok a földre,
éhséget, de nem kenyérre,
szomjúságot, de nem vízre,
hanem az Úr igéjének hallására.«

12 És felkerekednek tengertől tengerig,
északtól keletig körüljárnak majd,
és keresik az Úr igéjét,
de nem találják meg.

13 Azon a napon elepednek majd a szépséges szüzek
és az ifjak a szomjúságtól,

14 akik Szamaria vétkére esküsznek, és azt mondják:

»A te Istened életére, Dán!«

és: »A te utad életére, Beerseba!«

és elesnek, és nem kelnek fel többé!

9 ¹ Láttam az Urat,

amint az oltár fölött állt és mondta:

»Üss az oszlopfőre,
hadd rendüljenek meg a szemöldökfák,
összetöröm mindannyiuk fejét.
Aki pedig ezután is megmarad közülük,
azt karddal ölöm meg.

Nem futhatnak el, akik futásnak erednek,
és nem menekülhetnek meg, akik menekülnek.

2 Ha leszállnak az alvilágba,
kezem onnan is előhossa őket;
ha felszállnak az égbe,
onnan is lerántom őket.

3 Ha a Kármel tetejére rejtőznek is el,
onnan is felkutatom és elhozom őket;
és ha szemem elől a tenger mélyére bújnak is,
ott is meghagyom a kígyónak,
hogy marja meg őket.

4 Ha fogságba mennek ellenségeik előtt,
ott is meghagyom a kardnak, hogy ölje meg őket;
és rájuk fordítom szememet, de a vesztükre,
nem pedig a javukra!«

7 »Nemde olyanok vagytok előttem ti, Izrael fiai,
mint az etiópok fiai? – mondja az Úr. –
Nemde én hoztam fel Izraelt Egyiptom földjéről,
a filiszteusokat Kaftorból,
és a szíreket Kírből?

8 *Íme, az Úr Isten rajta tartja szemét a bűnös országon:
eltörölöm azt a föld színéről;
de nem semmisítem meg teljesen Jákob házát
– mondja az Úr. –*

9 *Mert íme, én parancsot adok,
és szétszórom Izrael házát az összes nemzetek közé,
amint szétszóródik a búza a rostában,
de egy szem sem esik a földre.*

10 *Kard által hal meg népem összes bűnöse,
akik így szólnak:
'Nem közeleg felénk és nem ér el minket
semmiféle veszedelem!'*

C.) Bevezetés

1. Ámosz, akit Jahve megragadott

Ámosz személyével kapcsolatos adatok

Ámosz neve a héber Amaza 'Jahve a karjában hordozott' név rövidített változata. Alakját idegen beszámoló nyomán ismerjük meg a 7,10-17-ben. Csak ez, a kortársi leírások egyikében ábrázolt jelenet Bételben sejteti némileg Ámosz művét és sorsát. Nem állít elének pontos életrajzot, de történelmi források rendelkezésre állnak a koráról.

Ámosz II. Jeorboám uralkodásának ideje alatt (787-747) az északi királyságban lépett fel, 760-750 körül, az országos hatáskörű szentélyben, Bételben, talán Szamária fővárosában is. Ő azonban a déli királyságból származik, a Jeruzsálemtől 17 km-re fekvő Tekoából (1,1). II. Jeroboám Izrael 13. királya volt és Damaszkusz és Assíria hanyatlását kihasználva helyreállítja Izrael határait, úgyhogy országa elérte a Dávid korabeli kiterjedést. A Jordántól Keletre Moáb Déli határáig terjeszkedett (Ám 6,13). Ez a siker azonban túlzott nemzeti öntudatot ébresztett, főleg a felső rétegek körében, ami ellen Ámosz és Ozeás próféta is erősen kikelt.

A 7,14-ben pásztornak és vadfüge szurkálónak (a gyümölcs a burkának átlukasztásától válik édessé) ábrázolja. Ez a foglalkozás bizonyosan jó megélhetést biztosított számára és gyakori helyváltogatással járt, így vándorlása során alkalma volt idegen tájakat és viszonyokat megismerni. Ámosz nagyon határozottan hangsúlyozza laikus voltát: „Nem vagyok én próféta (nabi), sem próféta fia”. Ezzel megfosztja magát a hivatásos udvari és kultuszprófétaságtól, akik állami hivatallal voltak felruházva és ezzel elkötelezték magukat.

Meghívása:

Ámosz nem hivatásos próféta, hanem JHWH szava által meghívott. Sem saját indíttatása sem saját érdeke nem vezérelte fellépését. JHWH-nak egy új, soha nem hallott szava legyőzte őt. Elmondásában megkerülhetetlen és ellenállhatatlan hatalomként ábrázolja a meghívást: „Ordít az oroslán: ki ne remegne? Szól az Úr Isten: ki ne prófétálna?” (3,8)

Ámosz nem tartozik egyik ideológiai irányzathoz vagy csoport-hoz sem – „nem vagyok próféta fia”. „Az Úr meghívott engem, amikor a nyájat tereltem”. Ez a meghívás megragadja, birtokba veszi. Amit hirdetni kell, független személyiségének lényegétől, túllép rajta.

Független a külső autoritásoktól, belső tapasztalatának ereje megőrzi őt.

Ez a megragadottság látnokká teszi (7,1-8,1k; 8,1-7), amely nem egy eksztatikus állapotot jelent, hanem tudatosan megnevezi az igazságtalanság, a jogtalanság következményeit.

2. Ámosz üzenete: Prófécia és tiltakozás

A vész meghirdetésének pregnáns összefoglalása a negyedik látomás a gyümölcsös kosárról: „És mondta nekem az Úr, „Eljött a vég népemre, Izraelre” (8,2).

Az eredeti Ámosz szövegben nem szerepel a megtérés, a bűnbánat lehetősége, nincs szó megmenekülésről: „Nem leszek többé elnéző veled szemben!” (8,2). A 9,11-től rész fogság utáni betoldás. Egy későbbi értelmezés a 4,4-13 betoldás, amely leírja Jahve ismételt fáradozásait, hogy a népet visszatérítse. Ötször ismétlődik a versfordulat: „De ti mégsem tértetek vissza hozzám”.

760-750 körül indokolatlannak látszik a vész hirdetése. II. Jero-boám katonai sikerei nyomán elérte Izrael a Dávid korabeli kiterjedését. A Jordántól Keletre Moáb Déli határáig terjeszkedett (Ám 6,13). Izraelben béke van és viszonylagos jólétben élnek, de ez, főleg a vezető rétegek körében önelégültséget, túlzott nemzeti öntudatot ébreszt. A gazdasági fellendülés megváltoztatja a társadalom szerkezetét, egyfelől kialakul egy tehetős középosztály, másfelől egyre nagyobb létszámúvá válik az elszegényedettek rétege. Az emelkedő életszínvonal a kultuszra is kihat, dús ünnepek, áldozatok, adományok, zarándoklatok, ének és zene jellemzik a szent helyeket. Az emberek úgy érzik JHWH áldása van rajtuk. Hogy jön Ámosz ahhoz, hogy ebben a jólétben a végről prófétáljon, ebben a békés hangulatban fenyegetsen és ítéletet hirdessen? A prófétai üzenet Kr. e. 722-ben beteljesedik, az Ámosz által meghirdetett veszedelem az asszírokkal rátör az országra. De most, Amaszja, a bételi szentély főpapja

külföldi hatalmak provokációjaként értelmezi Ámosz fellépését, hogy valaki fel akarja borítani a békét.

A kizsákmányoltak és a jogfosztottak nevében: tiltakozik a szociális igazságtalanságok ellen

Ezt az időszakot a korakapitalizmus időszakára jellemző változások jellemzik. A kisparaszti réteg elszegényedik, napszámosná válik, szabad emberek tömegei válnak kisémmizett földönfutóvá, teljesen kiszolgáltatottá. A szociális ellentétek egyre jobban elmélyülnek. A királyságot a gazdagság és luxus, ugyanakkor a mélyszegénység jellemzi. A gazdag városi polgárok, hivatalnokok, a papság egy újfajta állam létrehozásán fáradozik, városokban élnek, új törvényeket hoznak a haladás érdekében, míg a mezőgazdaságból élő kisparasztság nem győzi az új adóterheket, beszolgáltatási kötelezettségeket, egyre többen eladósodnak, mindenüket elvesztik, szolgál ill. rab-szolga (adósrabszolgaság) sorba süllyednek, az ember árucikké válik, elvileg szabadok, de alig vannak jogaik, kizsákmányoltta, kiszolgáltatottá válnak a „hatalmasokkal” szemben, nem védi őket se törvény, se igazságszolgáltatás. Ámosz erős szociálkritikájában felemeli szavát a jóléti hullám áldozataiért. Kritikájával célba veszi a meggazdagodott városi polgárságot, a lelkiismeretlen kereskedőréteget, a nagybirtokosokat, a korrupt bírókat, az opportunistá papságot. Kíméletlenül megnevezi a visszás állapotokat: uzsorakamat (5,11), a korrupció általi meggazdagodás (8,5), kizsákmányolás (2,8), megvesztegetés (5,12), a törvény kiforgatása (2,7; 5,7.10.12), visszaélések a függőségi kapcsolatokban, kíméletlenség (5,12; 8,4), elnyomás (2,6, 3,9k;4,1), önkényuralom (3,9k; 6,3).

A beszédszerkezetben különbség van *Isten szava*, mely meghirdeti az ítéletet és a *próféta szavai* között, amelyek megokolják a bűnököt. Úgy tűnik, a próféta szavai abból a tapasztalatból származnak, melyet Ámosz a foglalkozása során Izrael szerte tett útjain szerzett.

A kiszámíthatatlan és a bennünket nem kiszolgáló Isten nevében: tiltakozás a kiüresedett kultuszgyakorlat ellen

A egyes fülek számára felháborító iróniával szólít fel Ámosz a szenthelyek felkeresésére, hogy hozzanak oda áldozatokat, adókat és adományokat (4,4; 5,4.21-23). Menjenek csak a zarándokok tisztelet-

re méltó Bételbe (Jákob álmának és az isteni ígéretnek a helye) és Gilgálba, ha szaporítani akarják a törvényszegést. Mágikus ceremóniává alacsonyítják ott az istentiszteletet. Ámosz szerint ennek az alternatívája az Isten törvényei szerinti élet, igazságosság a kapuknál, a társadalmi életben, a politikában, a szociális kapcsolatokban (5,24). Ott kell Istent keresni, nem Bételben és nem Gilgálban (5,4), nem az intézményes kultuszhelyeken és kultuszokban. Csak JHWH-nál van élet, csak nála van szabadulás, ő vezetője és bírója minden embernek.

Ámosznak nem az idegen istenek ellen, nem a bálványimádás ellen kellett harcolnia Izraelben mint például Illésnek, hanem az üres vallási formaságok, a kultikus és teológiai előírások ellen.

Ámosz nem vázol fel egy új istenképet – nem tesz kijelentéseket Isten valójáról, hanem szembe helyezi Izraellel JHWH váratlan szavát, amely mindig más, behatárolhatatlan, bennünket nem kiszolgáló, aki „én vagyok az, 'aki vagyok'”. És Izrael számára ő mindig ott van mint kikerülhetetlen bíró.

3.) Ámosz könyvének szerkezete

- 1,1 Felirat
- 1,3-2,16 *JHWH – a népek Ura és Bírója*
Izrael – a főbűnös minden bűnös közt
Nyolc beszéd a népek ellen hasonló bevezetéssel: kihirdetés-formula és számvetés: a mérték betelt. Csúcspont: Izrael elleni beszéd, az ítélet végrehajtásának képeivel.
- 3,1-2 „Halljátok e szót”
a központi, ellentmondást hordozó kijelentés: kiválasztottalak benneteket - „éppen ezért meg is torlom rajtatok minden gonoszságotokat”
- 3,3-8 Retorikai ok-okozati összefüggésre épülő kérdéssor. A célja *Ámosz védekezése*, Jahve szólt, és nekem muszáj azt hirdetnem
- 3,9-15 *Szamária vétkének bizonyítása, fenyegetés és radikális ítélet*
A palesztínai pásztor hasonlata a 12. versben (vö. Kiv 22,12)
- 4,1-3 „Halljátok e szót” a kritika a *szamáriai asszonyoknak* szól
- 4,4-5 *A kultusz kritikája*: kigúnyolja a papok zarándoklatra való felhívását

- 5,1-3 „Halljátok e szót” ... *gyászdal Izrael fölött*
az Úr tizedelésének ábrázolása
- 5,4-5 *A kultusz kritikája: JHWH keresése = az élet keresése*
A kultuszhelyek keresése = a halálba menés
- 5,7-17 *Jajkiáltás az elnyomókról*
Szociális kritika vö. Kiv 22,20-26; MTörv 23,20; 24,14.17!
Jahve a jogfosztottak pártján van
- 5,18-20 *Jajkiáltás azokról, akik naivan az Úr napjára várnak*
(amikor Jahve ítél Izrael ellenségei fölött)
- 5,21-27 *A kultusz kritikája: felelős szociális tettek helyett kiüresedett kultuszgyakorlat*
- 6,1-7 *Jajkiáltás a felelőtlenül dőzsölőkről*
A teljes összeomlás és a felfuvalkodottak bukásának bejelentése
- 7,1-9 *Az első három látomás az öt látomásból álló ciklusból. Látomás a sáskajárásról és a tüzesőről: az ítélet Ámosz könyörgése nyomán nem teljesedik be. Látomás a mérőónról: A megtérés lehetősége elmúlt. Izraelt nem kap többé kíméletet.*
- 7,10-17 Idegen betoldás: Nézeteltérés a pap és a próféta között
- 8,1-3 *Negyedik látomás: a gyümölcskosárról: a vég elkerülhetetlen*
- 8,4-14 Egy későbbi bedolgozó szavai, aki a kizsákmányolás folyamatát ábrázolja és felvázolja a véget (vö. MTörv 25,13-16; Lev 19,35k)
- 9,1-4 *Ötödik látomás a templom és az ország elpusztulásáról*
- 9,7-10 *A kiválasztottság principiuma ellen*
A 9-10 vers az ítélet későbbi értelmezése

A Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat budapesti Központjában „**Élő Ige**” címmel **bibliaiskola** működik (szeptembertől júniusig minden hónap első hétfőjén du. 5-7-ig). Jelen füzetünk a nyolcvankettedik óra anyagát tartalmazza.

Budapest, 2013. szeptember 1. Szeretettel:

Vágvölgyi Éva óravezető
Tarjányi Béla szakmai vezető

D.) Óravázlat

<i>Feladat</i>	<i>Módszer</i>	<i>Eszközök, időtartam</i>
1. Ének: Teremts bennem	ének hallás után, Áldjad én lelkem 177.o., 5 perc	
2. Szövegmunka Ám 7,10-17 a.) Történelmi háttér Ámosz kora: politikai, gazdasági, szociológiai, kulturális, vallási Lásd Alapgondolat, Bevezetés 1. 2.	Az óravezető előadása	Térkép, lásd Jer. füz.91. Bev. 2. 10 perc
b.) Ámosz a meghívott (Ámosz személye és műve egy idegen beszámolójában ábrázolva 7,10-17). A szöveget szereposztásban felolvassuk, aztán együtt vagy kis csoportban a következő nézőpontokra kérdezzük rá: Mit tapasztalunk a kortárs vagy tanítvány beszámolójában - magáról Ámoszról, (hasonlítsuk össze az 1,1, figyeljük meg a három én-kifejezést a 14. versből!), - ellenfeléről, Amaszjáról, - üzenetéről és a címzettekről (hasonlítsuk össze, hogy Amaszja hogy tolmácsolja a királynak Ámosz próféta szavait azzal az üzenettel, amelyet Ámosz intéz Amaszjához!), - a fellépésének indokairól (vegyük hozzá a 3,8-at és nézzük meg mit állít JHWH-ról) - Ámosz sorsáról?	A szöveg felolvasása, utána gondolatcsere az óravezető irányításával	Szentírási szöveg lásd B, jegyzetfüzet, ceruza, nagy ív papír, rostírónok 45 perc
3. Találkozás Ámosz könyvével Minden résztvevő egyénileg foglalkozik az Ámosz könyv szövegével, feljegyzi a kérdéseket, a feltűnő és figyelemre méltó dolgokat: Milyen vádakat állapít meg Ámosz Izrael ellen Jahve megbízásából? Miért mond ítéletet Isten a kiválasztott nép fölött? Végezetül arról, hogy Ámosz könyvéből mi az, ami közvetlenül Ámoszra vezethető vissza, lásd Alapgondolat és Bevezetés 3.	Egyéni munka, utána összegzés az óravezető irányításával,	Szentírás, szentírási szöveg B, Bevezetés 3. külön lapon, ceruza, jegyzetfüzet 50 perc
4. Közös ima, ének	Kötetlen ima	Gyertya, gyufa, 10 p.

Egy életút

Interjú Fodor György biblikus professzorral¹

– 2.rész –

Z.Á.: Engedne egy kis bepillantást nekünk az ószövetségi eszkatológiába? Milyen fejlődés tapasztalható? Az Ószövetségben is megjelenik már az üdvösség-várás, ezt értjük az eszkatológia alatt?

F.Gy.: Részben igen. Hogy az elején kezdjem, valójában Izrael Isten-képe a kinyilatkoztatott Isten-kép mindig is, kezdettől fogva magában foglalja azt, hogy Isten egyre inkább közeledik népéhez, és egyre inkább megmutatja magát a történelemben. Magát a JHWH nevet tiszteletből nem mondják ki, Izrael Istenének a nevét sokan úgy fordítják le, hogy vagyok, akinek majd mutatni fogom magam. Tehát Isten az ő egyre hatékonyabb, egyre érezhetőbb eljövetelet ígéri. Már magának az Isten névnek is a teológiájában benne van az, hogy majd megmutatom az én dicsőségemet pld. a fáraón, hogy az Egyiptomból való kivonulásra is utaljak. A prófétáknál ez a fordulat nagyon sokszor előfordul, tehát Isten egyre közelebb jön, egyre inkább kinyilatkoztatja magát és az ő akaratát, és ez egy dinamizmust ad az egész ószövetségi eszkatológiának. Isten közeledik, Isten a történelemben működik. Tehát az üdvösségtörténet az egy folyamat, Isten nem áll a történelem fölött, mint az iszlámban. Ott Allah a hetedik égben van, és valójában nem vesz részt a történelemben. A mi Istenünk, az Ószövetség és az Újszövetség Istene, - hiszen ez ugyanaz -, részt vesz a történelemben. Az üdvösségtörténet a történelemben bontakozik ki, és ezen az üdvösségtörténeten keresztül Isten egyre inkább megmutatja magát. Jézus Krisztusban egészen közel jött, és az ószövetségi eszkatológia ezt készíti elő intuitív vonalakon keresztül.

Z.Á.: Ezt nagyon nehéz lehet kutatni, vizsgálni, ezzel foglalkozni, hiszen az Ószövetségnek az eleje a múlt homályába vész, olyan

---

¹ Elhangzott a Magyar Katolikus Rádióban 2012. szeptember 11-én. Készítette: Zimányi Ágnes. (Az interjú első részét előző számunkban közzöltük.)

történetet ír le, a teremtést, amit ember nem élt meg, illetve nagyon hatalmas irodalma van ennek. Hogyan sikerült ezzel megbirkózni?

F.Gy.: Ehhez azért nagyon nagy segítséget ad mindenkinek a Dei Verbum, a II. Vatikáni Zsinat biblikus dogmatikus konstitúciója, amely leszögezi, hogy igenis, kutatni kell a műfajokat. Tehát a történetkritikai módszer segítségével kutatni kell azt a korszakot, amelyben egyes sugalmazott szerzők éltek, alkottak. Utána később, a következő nemzedékek, generációk ezt, a sugalmazás keresése és működése által hogyan fejlesztették tovább, tehát a reinterpretációt a hatékony továbbértelmezés segítségével. Erre, hála Istennek nagyon komoly és megbízható tudományos módszerek vannak, műfaji kérdések vizsgálata, stílusnak a vizsgálata, a végső szöveg kialakulásának a vizsgálata. Úgy értek meg egy szöveget, ha annak a keletkezési történetét is jobban megértem. A Pápai Biblikus Bizottságnak ezzel kapcsolatban 10-15 éve jelent meg egy nagyon fontos és komoly dokumentuma, amely leírja és helyesli ezeket a módszereket, tudományos megközelítéseket. Valóban, az Ószövetség sok helyen nagyon nehéz, nagyon oda kell figyelni, nagyon érteni kell hozzá. Én is mindig biztatom a hallgatókat, hogy kérdezzenek, a szeminaristáimat pedig arra, hogy kutassanak, járjanak utána, mert igenis, van válasz, de néha valóban nagyon nehéz megtalálni. Az Ószövetség nagyon komplex teológiai tudományág, és nagyon felkészültnek kell lenni, hogy az ember el ne vesszen akár a részletekben, akár pedig a fundamentalista értelmezésben.

Z.Á.: Felteszem, hogy Önnek vannak zsidó kapcsolatai is, zsidó teológusokkal is beszél, értekeznek ezekről a témákról. Ők hogyan élik azt meg, hogy a keresztények, a katolikusok számára szent könyv az Ószövetség, és hogy számos jeles kutatója van, mint ahogy Ön is?

F.Gy.: Valójában meg tudjuk találni a közös pontokat. Annyira egyébként, hogy én az elmúlt év decemberében például opponense voltam egy doktori disszertációnak, amit az Országos Rabbiképző Zsidó Egyetemen készített el valaki, most nem akarom a nevét mondani. Magyarul engem kért föl ennek a kollégának a konzulense, hogy legyek az első bíráló.

Z.Á.: *Mi volt a téma?*

F.Gy.: Cedaka, tehát igazságosság, és zsidó társadalom etika, amit az Őszövetség alapján dolgozott ki. Volt egy történeti része is természetesen, ami az újabb korig vezetett. Én ezt nagy megtiszteltetésnek vettem és éltem meg.

Mutatnék egy kötetet Önnek, ami a II. Vatikáni Zsinat 45. évfordulójára jelent meg, *Vízió és valóság* címmel. A kötet, amely a Pázmány Péter Katolikus Egyetemen 2010. októberében „A dialógus sodrában” címmel tartott zsidó-keresztény konferencia előadásait tartalmazza, a II. Vatikáni Zsinatnak a Nostrae aetate kihirdetésének pontosan a 45. évfordulójára jelent meg október 28-án, a szerkesztésében én is részt vettem. Ezen kívül pedig bíboros úr néhány évvel ezelőtt kinevezett a Keresztény-Zsidó Tanács tagjává. Általában Schweitzer József főrabbi urat én szoktam vinni, amikor Esztergomban vagy máshol ülésezünk, így nagyon sokat beszélgetünk arról, hogy ők például a Mózes öt könyvét hogyan értelmezik, a Wellhausen-elméletet például mennyire fogadják el, vagy az újabb forráskritikákról mi a véleményük? Tehát ezekről mi őszintén beszélgetünk, és azt is megmondja konkrétan, hogy mi az, amit ők nem fogadnak el.

Z.Á.: *Például ők szó szerint veszik azt, hogy Ábrahám, Izsák, Jákob egymásnak atyjai voltak.*

F.Gy.: Így van, tehát Mózes öt könyvét kvázi szó szerint kell értelmezni szerintük. Mózes azt úgy kapta Istentől, a Sínai-hegyen a Törvényekkel együtt, ehhez ragaszkodnak, ezzel kapcsolatban azokat a tudományos módszereket, amiket az előbb tárgyaltunk, műfajkritika, forráskritika, hagyománytörténet, ők nem fogadják el.

Z.Á.: *De gondolom ismerik, és akkor mit szólnak ahhoz, hogy a kutatások arra utalnak, hogy Ábrahám, Izsák, Jákob ősatyák voltak, de nem álltak egymással rokonságban.*

F.Gy.: Valójában azt kell, mondjam, hogy Izraelnek adott élet-szabályként veszik, fogják fel, illetve élük meg a Tórát, tehát Mózes öt könyve, és a kutatásnak ez a része nem érdekli őket annyira, hogy belemélyedjenek, mert hiszen a végeredmény az a kezükben lévő sugalmazott szöveg. Azt tudjuk, hogy önáluk a Tóra, tehát Mózes öt

könyve az a par excellence, sugalmazott szöveg. A próféták is természetesen sugalmazottak, olvassák a zsinagógákban, és van a többi írás, az Ószövetség harmadik része. A második és harmadik rész sugalmazás szempontjából kisebb jelentőségű, mint a Tóra. Ezeknél inkább megengedik a modern kutatásokat, mint a Mózes öt könyvé-
nél, amit ők Izraelnek adott életszabályként értelmeznek, és ezt meg-
élik. Őket hidegen hagyja, ha szabad így fogalmaznom az, hogy ez a
geneológia, ez egy teológiai mesterséges geneológia, vagy pedig
nagyapa-apa-fió leszármazást követ.

Z.Á.: *Fodor György professzor úr, térjünk vissza egy kicsit az Ön személyes életéhez. Arról már beszéltünk, hogy 1984-ben szentelték pappá, és Önnek, mint görög katolikus lelkésznek, papnak előtte meg kellett nősiülnie, mert a papszente-
lés után már nem nősiülhet. Beszél-
ne a családjáról?*

F.Gy.: Igen, nagyon szívesen, il-
letve nagyon röviden. Az alapszakon
ismertem meg a feleségem, aki mű-
vészettörténet-arab-angol szakos volt
az ELTE-n, tehát ezekkel a diplo-
mákkal rendelkezik. Én elmondtam
neki előtte, hogy a papság az 'félka-
tonai rendszer', tehát a püspök dis-
ponál, és a pap engedelmességgel tartozik. Mint pesti lánynak ezt
meg kellett értenie, el kellett fogadnia. Miután azt mondta rá, hogy
igen, utána az már benne volt a pakliban, hogy akkor jönni kell Nyír-
egyházára, és az a fajta pesti karrier, amit esetleg ő elképzelt magá-
nak, az nem úgy fog működni. Ezzel együtt nem hagyta abba ő sem a
tudományos tevékenységet, és főleg amit vidéken is lehet, fordítói
tevékenységet folytatott, akár iszlám területén, akár pedig művészet-
történet területén. Egy leányunk van, Júlia, aki most végez a Páz-
mány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Karán, és ha
minden igaz, akkor júniusban megy férjhez. *Folytatjuk*

A Reims-i székesegyház

Balás Béla

Lelkipásztori gondolatok

A megvakult katedrálisok

Angliában templomokat látogattam. Felejthetetlenek számomra Canterbury, Salisbury, Oxford, Coventry, meg Londonban a Westminster. Lenyűgözött a gótika szépsége, a liturgia méltósága és a csúcstechnika. A csendet itt senki sem zavarja, az idegenvezetés diszkrétén, rádiótelefonokkal történik. Az első ámulatok után azonban hiányérzetem támadt. Láttam szerteszét szobrokat, sírokat, sok-sok gyertyát, de sehol sem találtam a nálunk megszokott biztonságot. Nem igazodtam el, hol is van az örökmécses. Tudom, anglikán testvéreink a hitben legközelebbi rokonaink. A maguk módján azt vallják, amit mi, amit kaptam, azt mégis kevésnek éreztem. Körös-körül az emlékek úgy integettek, mint tibeti havasokban a buddhisták színes kendői. Miután VIII. Henrik (†1547) „elvált” Rómától, hiába próbálta megőrizni egyházát, valami elhomályosodott. Az idők során vitatottá vált apostoli eredetük, így a papságuk és papok híján Jézus eucharisztikus jelenléte is. Ők persze nem így látják helyzetüket. Máig hirdetik „miséiket”, működik a hierarchiájuk, vigyáznak szent helyeik rendjére, tisztaságára. Élő templomként mutatják azt, amit mi emlékhelynek látunk. A római hagyomány szerint ezek a csodás katedrálisok úgy jártak, mint a Bibliában Sámson (vö. Bír 6,21), megvakultak! Akinek megmaradt daliás mérete, annak eltűnt az ereje.

Nekünk, magyaroknak többnyire csak kövek jutottak. Fehérvár, Somogyvár, Zsámbék romjai. A hortobágyi elpusztított negyven falu templomára csak a helyükön nőtt kerekerdők emlékeztetnek. Megörököltük viszont az Úr jelenlétét. Legyen bár az útszéli kápolna vagy barokk templomocska, számunkra drágább, mint bármely katedrális, ha az „lakott hely”. Ez a titok ránk lett bízva. Szeretettel kell gondoznunk, hiszen a szentély nekünk nemcsak munkahelyünk, hanem otthonunk is, a hívőknek pedig „kilátóhely” – e világból!

A mosolygó angyalok

A világ egyik legszebb székesegyháza, a francia királyok koronázási helyén, Reimsben árválkodik. A 800 éves csodát, a „köbe faragott teológiát” unalmas házak szorongatják. Az egyháztól elszakadt és önállósodott laikus állam saját ingatlanjaként kezeli a műkincset. Az Unesco Világörökség része az idők során egyenletesen piszkolódik. Az egykori zárandoklatokhoz képest ma ritka vendég az imádkozó ember, a látogató amúgy is eltöri a lenyűgöző boltívek alatt. Aki ismeri a történelmet és barátja a művészetnek, az lelkesedik, valójában lehangoló a fenséges magány. Bármely pompás volt a jeruzsálemi templom, Jézus mégis sírva fakadt (vö. Lk 19,41), hiszen Isten nem a köveket akarta halmozni, hanem minket próbált összegyűjteni (vö. Mt 23,37).

Egy vigasz azért megmaradt. A főbejárat káprázatos hármaskapujának nyugati oldalán áll két „mosolygós angyal.” A mester kegyelmi állapotban, talán hálából faragta őket. Ezek a szobrok mára szinte sztárjai lettek a katedrálisnak. Századok óta szó nélkül prédikálnak. Hirdetik Isten jóságát a kíváncsi tömegnek. Azt üzenik, többre jut, aki többet mosolyog. Arra figyelmeztetnek, hogy ami itt a kapunál kezdődik, nem turisztika, mert Isten országa: *„igazság, béke és öröm a Szentlélekben”* (Róm 14,17).

Szerellemmel?

Körös-körül pompázik a nyár. Telve a strand, a gyerekek pancsolnak, anyukájuk féltőn vigyáz rájuk. A fiatal pár kézen fogva sétál, az ősz hajúak csendben üldögélnek, szavak nélkül is értik egymást. Béke és öröm mindenütt. Ki-ki úgy érzi jól magát, hogy törődik a másikkal. A Teremtő akarta így. Ha kicsit is csökkentené az ösztön erejét, megroggyanna az élet. Régebben kipusztult volna az Amazonas őserdeje, ha a bogarak és a virágok nem vonzanák egymást. Zsákmány nélkül eltűntek volna a halak és velük a halászok. Ajándékba kaptuk a természetet, benne az életet és annak minden törvényét.

Igen ám, de ha csak ennyi lenne a valóság, abból az következne – amint azt egyes ateisták vélték –, hogy önmagába visszaforduló örök

körforgás a világ. Olyan, mint a poraiból meg-megújuló mitológiai fénixmadár, mint a pulzáló pokol. Eleinte talán szórakoztat, végül kibírhatatlanul unalmas. Ezt gúnyolta az egzisztencialista Simone de Beauvoir (†1986) a „*Minden ember halandó*” című regényében. Ebből akarnak menekülni évezredek óta a buddhisták, bízva a megsemmisülésben és valami teljesen mássá való újjászületésben.

Nyarunkban, telünkben, tehetetlenségünkben az nyitott utat, aki jobban szeretett minket, és aki mint barátait, beavatott mindenbe (vö. Jn 15, 12.15). Nem érkezett szélvésszel, földrengéssel vagy tűzzel (vö. 1 Kir 19,11–13), hanem személyesen, szép szóval (vö. Fil 2,8). Isten jósággal jött az eddigi szerelemáradásba, életforgatagba. Gyógyítani akarta az ösztöntől elgázoltakat, a létharctól megtaposottakat, mert „*szerette a világot*” (Jn 3,16). Nem fagyasztotta be a természet körforgását, hanem inkább megnyitotta azt a természetfelettire, a kegyelemre. Azóta az élet még szebb lett. A két létrend együtt adja a teremtés eredeti tervrajzát, az „egész”-séget. A papok, kedvesebben mondván a lelki-atyák, ezt szolgálják. Hivatásuk Jézus nagycsüdtörtéki imájából született (vö. Jn 17, 11.15).

És most jön a kérdések kérdése. Lehet-e Őt „szerelem” nélkül képviselni? Természetesen az önvizsgálat közben nem a Sínai-hegyen kapott kőtáblákat feszegetjük, nem is a szív-tisztaságot relativizáljuk. Az a gond, hogy a tele-élet, csupa szív Jézust nem elég szabályos ügyintézővel, pontos rítussal közvetíteni. A jelek szerint az unott, gépies figura taszítja „ügyfeleit”. Aki úgy gondolja, hogy az emberekért embertelenné kell válnia, az végzetesen téved. A cölibátus nem „*beteg lelkeknek való füves kertecske*” (Balassi Bálint). Jézusnak ép és egészséges istensége is, embersége is. Az ő személyi egységére mint gyökérre ojtott rá a keresztség (vö. Róm 11,17). Ebből a mélységből él a papság, más alapot senki sem vethet (vö. 1Kor 3,11). Szent Pál erre biztatta tanítványát, Timóteust: „*szítsd fel magadban Isten kegyelmét, amely kézföltételem által benned van! Hiszen Isten nem féltékenység lelkét, hanem az erő, a szeretet és a józanság lelkét adta...*” (2Tim 1,6–7). Az apostol nem akármit kér, nem termékenységű kultuszra gondol. Itt a tűz a szeretetet jelenti. Ez személyes, de több mint földi szerelem. E nélkül mit sem érünk (vö.

1Kor 13,2), ezt nem szabad elhagyni (vö. Jel 2,4), ezzel kezdődött minden, és ezzel is folytatódik.

Ami megmarad

Délnyugat-Angliában a főút mellett, a nyílt mezőn évezredek óta titokzatos kőhasábok álldogálnak, mint régvolt óriások itt felejtett játékaik. Ez a Stonehenge, amelyet minden térképen bejelölnek. A turisták kíváncsiak, hogy fényképezhessék a fura alakzatokat. A szakemberek csak találgatják, hogy mikor és miért építették őket. Távolabb, a környék városaiban gótikus katedrálisok rejtőznek. Ők is megmenekültek. Idáig nem jutott el sem a tatárjárás, sem a világháború. Túléltek az embereket. Századokkal ezelőtt ezek a szentélyek telve voltak. Elgondolkodom. Akik itt imádkoztak, azoknak fohásza vajon éppúgy égbetört, mint a ránk maradt kőívek? Hová lettek a könyörgők és a sóhajaik? Találgatok. Mire tanítanak a piramisok, a kínai nagy fal, az athéni Akropolisz, a római Colosseum? Ami egykor nagy volt, az mindenesztül eltűnt? Mi, maiak csak haszonélvezői lennénk őseinknek? Tehetetlenül sodródunk mi is a múltunkba?

Így lenne, ha Jézus nem szolt volna világosan: „*Ne nyugtalanodjék szívetek! Higgyetek az Istenben és bennem is higgyetek! Atyám házában sok hely van, ha nem úgy volna, megmondtam volna, hiszen azért megyek, hogy helyet készítssek nektek. Ha aztán elmentem és elkészítettem a helyet, ismét eljövök és magammal viszlek titeket, hogy ti is ott legyetek, ahol én vagyok.*” (Jn 14,1-3). A Bibliát olvasó ember tudja, hogy ami elmúlt, az olyan, mint a színházban a felvonások között lebontott díszlet. A szereplők élnek, a cselekmény folytatódik. Szodoma, Jerikó vagy Hitler bunkere elenyészett, de lakói felelnek.

Jézus ígérete szerint megmarad a jó szó, a szívből adott pohárnyi víz, a részvevő látogatás (vö. Mt 25,34–40). Ezek a mi mennyei „szkafandereink”, a végső védőruháink. Bennük található a mi kicsi irgalmunk Isten végtelen irgalmával.

Amíg Jézus értünk nem jön, addig bizony rommezőn járunk, mégis bizalommal, mert véget ér minden, de „*a szeretet soha el nem múlik*” (1Kor 13,8).

TÁRSULATUNK ÉLETÉBŐL

Programjaink 2013 őszén a Bibliaközpontban

Társulatunk közgyűlése – szeptember 28., szombat

Biblikus professzorok ezévi második konferenciája, október 23.

Előadást tartanak: Racs Csaba és Fodor György professzorok

Bibliaiskola – minden hó első hétfőjén

Biblikus Figurák kurzus – *megbeszélés szerint*

Tagságunk egy kis csoportja minden második héten pénteken

du. 5-6-ig a Bibliaközpontban **imaórát** tart, hogy Isten áldását kiesdje munkánkhoz, és imáiba foglalja minden egyes társulati Tagunk, Jótévők és Olvasónk személyes problémáit, gondjait. Kérjük, a távolból is kapcsolódjanak be ebbe a közös imába.

Az imaórák időpontja és az elmélkedések témája: 2013. szept. 6.: Róm 5, 1–2.; szept. 20.: Mk 16, 16–18; okt. 04.: Jn 20.24–29.; okt. 18.: 1 Tim 6.12; nov. 08.: Mt 10,32; nov. 22.: Róm 9,13; dec. 06.: Mt 11,28; dec. 22.: Jn 1,9–12.

Szeretettel hívunk a közös imára (a helyszínen vagy a távolból bekapcsolódva) minden kedves társulati tagot és érdeklődőt!

KIADVÁNYAINK – HASZNOS AJÁNDÉKOK

BALÁS BÉLA: HITÜNKRŐL *Ára: 250,- Ft.*

„MINDENKINEK MINDENE LETTEM” – Emlékeink Mihály atyáról – a 25 éve elhunyt Opálény Mihályról. *Ára: ---*

BALÁS BÉLA: KIS IDŐ – Egyháztörténelmi vázlatok. Érdekesítő áttekintése az Egyház 2000 éves történetének. *Ára: 980,- Ft.*

SZENTFÖLD – DVD – „JÉZUS SZÜLŐFÖLDJÉN MEGSZÓLAL AZ ÖRÖMHÍR” – kb. 1000 színes kép, közben az adott helyekhez kapcsolódó szövegek hallhatók. *Ára: 1600,- Ft.*

PÁL APOSTOL NYOMÁBAN – DVD – „A KÖVEK ÜZENETE” – a Pál apostollal kapcsolatos kis-ázsiai helyszínek. *Ára: 800,- Ft.*

A SZENTFÖLDÖN – JÉZUS LÁBA NYOMÁN – DVD – felvételek és ismertetés a legfontosabb evangéliumi helyekről. *Ára (szövegkönyvvel): 1.600,- Ft.*

KOPT KOLOSTOROK EGYIPTOMBAN – DVD Videók és Vágvölgyi Éva felvételei. *A DVD ára: 1600,- Ft.*

EGY CSODÁLATOS ORSZÁG: EGYIPTOM – DVD Vágvölgyi Éva felvételeivel. *A DVD ára: 800,- Ft.*

ÉLETÜNK KRISZTUSSAL – DVD – Tarjányi Béla három előadása. *Ára: 800,- Ft.*

A BIBLIA SZEREPE LELKI FORMÁLÓDÁSUNKBAN – DVD – Tarjányi Béla előadása. *Ára: 800,- Ft.*

MAGYARSÁGUNK ÉS A BIBLIA – CD *Ára: 600,- Ft.*

VÍZ, VÍZ, VÍZ – Vágvölgyi Éva elmélkedése. *Ára: 800,- Ft.*

A DVD-k és CD-k megvásárolhatók a Bibliaközpontban:

1066 Bp. Teréz krt. 28. I/6., nyitva: H-Cs 9-17.

Tel: 332-22-60, E-mail: jeromos@biblia-tarsulat.hu

Verbum Domini

---

*Egy példány ára 250 Ft
az évi négy szám 1000 Ft (+ postaköltség)*

Bibliaiskola a Bibliaközpontban

---

manet in aeternum
